Անժել Քյուրքչյան, Լիլիթ Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Վաճառքի ենթակա չէ:

Ա. Ն. Քյուրքչյան, Լ. Ա. Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Նկարիչ՝
Սուսաննա Այվազյան

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
հրատարակչություն
Երևան 2020

ՀՏԴ 373.167.1:809.198 1(075)
ԳՄԴ 81.2Հ y72
Ք 709

**Հաստատված է
ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից**

Քյուրքչյան Ա.Ն., Տեր-Գրիգորյան Լ.Ա.

Ք 709 Այբբենարան/Նկ.՝ Ս. Այվազյան.-Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2010.-128էջ:

ՀՏԴ 373.167.1:809.198 1(075)
ԳՄԴ 81.2Հ y72

ISBN 978-9939-52-218-0

© Ա. Քյուրքչյան, Լ. Տեր-Գրիգորյան
© «Էդիթ Պրինտ

ՄԵԾԵՐԸ ԱՅՍ «ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ» ՄԱՍԻՆ

Դարերի պատմություն ունեցող հայ դպրոցն ունի նաև այբբենարաններ ստեղծելու հարուստ ավանդույթներ, ուստի դժվար է այդ բնագավառում նոր խոսք ասել:

Սակայն ահա հրապարակի վրա է Ա. Քյուրքչյանի և Լ. Տեր-Գրիգորյանի «Այբբենարանը», մի դասագիրք, որը կնպաստի ազնիվ ու հայրենանվեր զգացումներ սերմանելու երեխայի հոգում և կերտելու հայրենիքին նվիրված հայորդիներ:

Նման հաջողված «Այբբենարանը» ազգապահպան նշանակություն ունի:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա
25. V. 1995 թ.

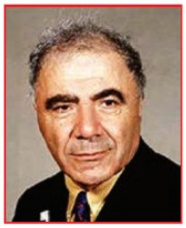

Ես ծանոթացա Լ. Տեր-Գրիգորյանի և Ա. Քյուրքչյանի կողմից կազմված «Այբբենարանին»: Իմ տպավորությունը շատ դրական է:

Պետք է ասեմ, որ երիտասարդ իմ տարիներից ես հետաքրքրվել եմ այբենարանների կազմման հարցով: Բայց այժմ զգում եմ, որ կան փորձեր հինը մի կողմ դնելու և ինչ-որ «հեղափոխական» նորույթներ մտցնելու:

Այս հարցը ունի մեծ պետական նշանակություն և թեթևամիտ էքսպերիմենտները շատ վտանգավոր են: Այս գործին պետք է շատ լուրջ մոտենալ:

Ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյան
19. V. 1995 թ.

Ուշադրությամբ կարդացի Ա. Քյուրքչյանի և Լ. Տեր Գրիգորյանի կազմած «Այբբենարանը»: Ընդհանուր տպավորությունս դրական է:

Իմ գիտեցածով՝ այս «Այբբենարանը» նորություն է: Տառերի ուսուցման դժվարին գործընթացը վարվում է կենդանի պատկերներով և համապատասխան նկարազարդումներով: Սա հեշտացնում է ուսուցումը, երեխաների համար ուսուցվող նյութը դարձնում է հրապուրիչ և ավելի արագ ըմբռնելի: Գործին օգնում է կենդանիների անձնավորումը, փոքրիկ հերոսների մշտական ներկայությունը գրքում, նրանց էջ առ էջ «մեծանալը» առաջին դասարանցիների հետ միասին:

Գրքում թե՛ կենդանիների, թե՛ փոքրիկ հերոսների միջոցով դինամիկ, թարմ պատկերավորությամբ նրբորեն անց են կացվում մարդասիրության, գթասրտության, մեծերին, ծնողներին հարգելու, բարեկիրթ լինելու միտումները: Անհրաժեշտ դեղաչափերով տեղ է տրված նաև հայրենասիրությանը, հայրենի հողը, մշակույթը, լեզուն սիրելու ու պահպանելու զգացումներին: Նկատելի և խրախուսելի են դասագրքին ազգային դեմք հաղորդելու հեղինակների ջանքերը:

Իմ կարծիքով՝ սույն «Այբբենարանը» արժանի է հրապարակ գալու և դրվելու առաջին դասարանցու սեղանին:

Սիլվա Կապուտիկյան
18. II. 94 թ. Երևան

1

2

3

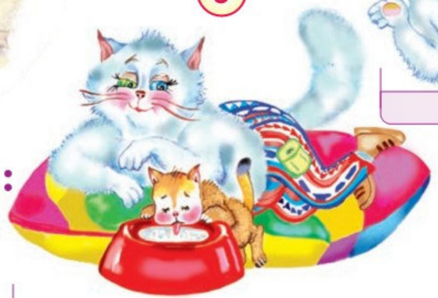

4

5

6

7

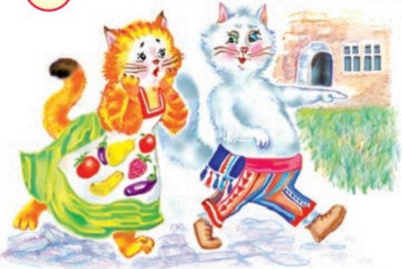

8

1

2

3

4

5

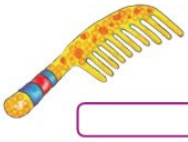

10

1

2

3

4

5

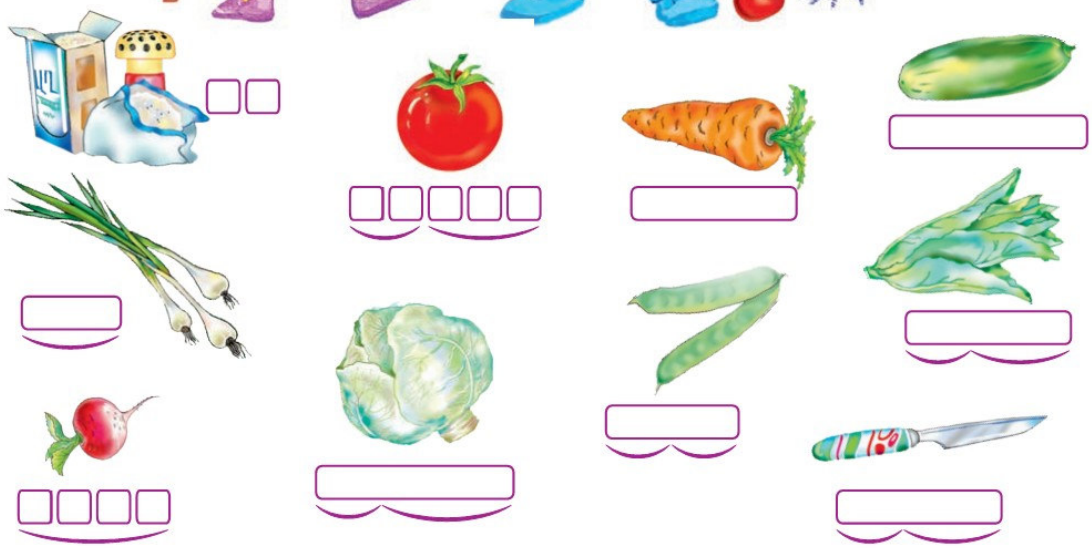

18

1
2
3
4
5
6
7
8

*

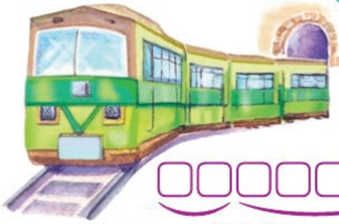

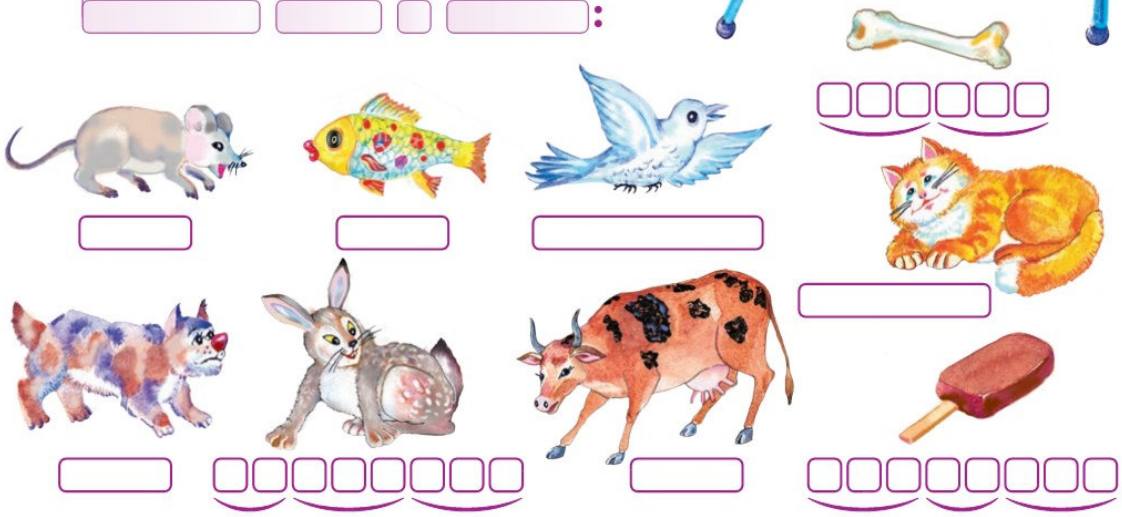

1

4

ա Ա

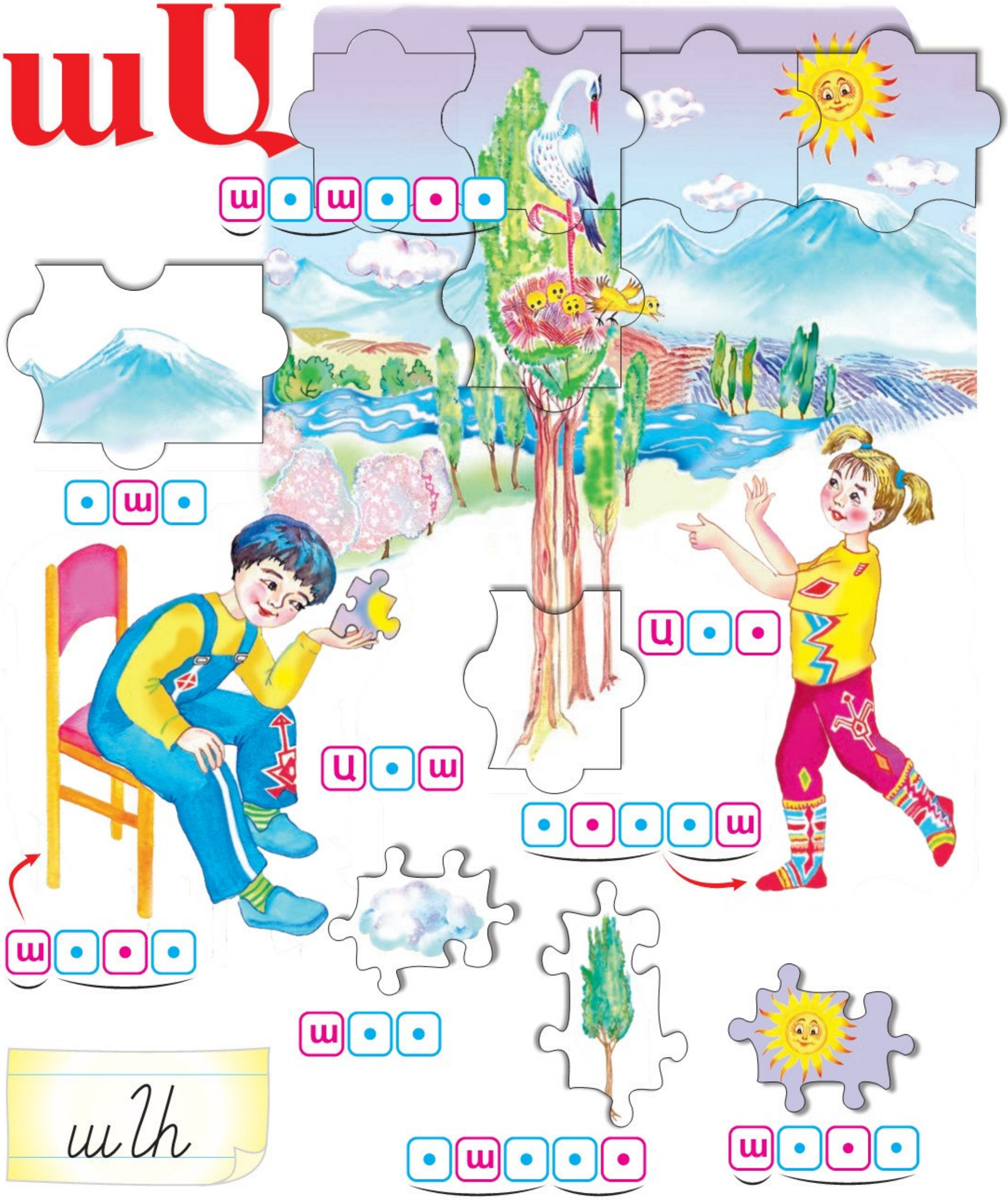

ա Ա

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

ու Ու

36 von 131 11.02.2021, 13:18

Իի

• ու • ի •

• ի • • •

• ի • •

• ի

• ի •

• ա • ի •

• ի •

ի Ի

• ո • ի •

աԱ ուՈՒ իԻ

սՍ

ս ու • •

Ս ու ս ա •

ս ա • • •

• • • ա ս

Սո՛ւս, , սո՛ւս:

________:

____, ____, ____:

ս ա •

ա • • • ս

ս Ս

՛ ,

աս ուս իս
սա սու սի

ր Ր

ու
սու → ր
սա

սա	ուր	Արա
սար	սուր	Արուս

սուր

– Արա , ասա ուրուր:

– Արո ւս, ասա :

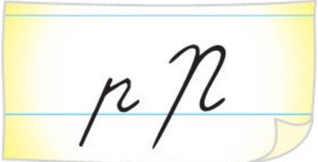

–

ար	ուր	իր
րա	րու	րի

տՏ

սուր արի Արա
սուտ տարի Արարատ

– Տա՛տ, տուր:

– Ուրո՛ւր, ո՞ւր:
– Սար:
– Ասատո՛ւր, ո՞ւր:
– :
– Արարա՛տ, ո՞ւր:
– Արտ:
– Արարա՛տ, արի:

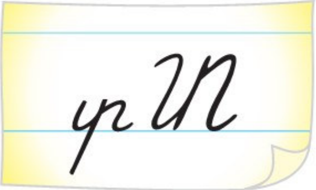

ատ ուտ իտ
տա տու տի

1

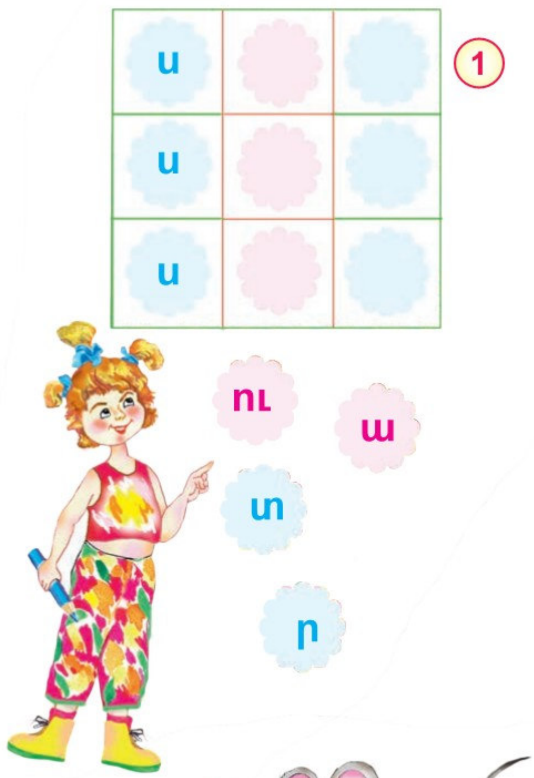

2

3

4

Արա
Արիս
Արուս
Արարատ

Նն

ն ա •

Ա ն ի

տուն Անի
անուն Աննա

ն ու •

սա նա սար

Սանասար

ս • • ա ն

Սուսան – Սասուն

Սասնա սար
Արարատ սար

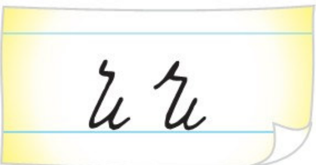

Սանասա՛ր, ասա՛ Սասնա սար:
Արարա՛տ, ասա՛ Արարատ սար:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

սիրուն Սիրան
Սիրուն Տիրան

սիրուն

1

սա ն
տուր ն
սուր ա

– Սուսա՛ն, տո՛ւն արի:

– Աննան սիրուն ունի:

– Աննա՛, Սուսանին սիրուն տուր :

44 von 131 11.02.2021, 13:18

կ Կ

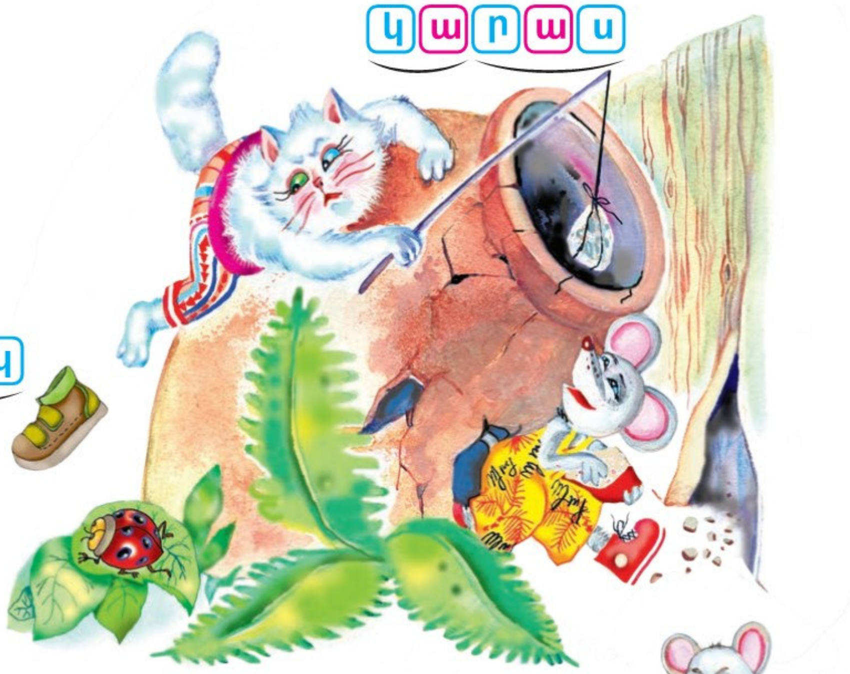

կ • • ի կ

սունկ
տունկ

կատու
կատար

տան
սիրուն → կատու

կար
կարկուտ

Աննան սիրուն կատու ունի, իսկ կատուն՝ սիրունիկ ։

կ Կ

Սունի՜կ, Սունի՜կ, Սուսանի՜կ,
Տատիկի սիրուն ։

տատ կուտ
տատրակ կարկուտ

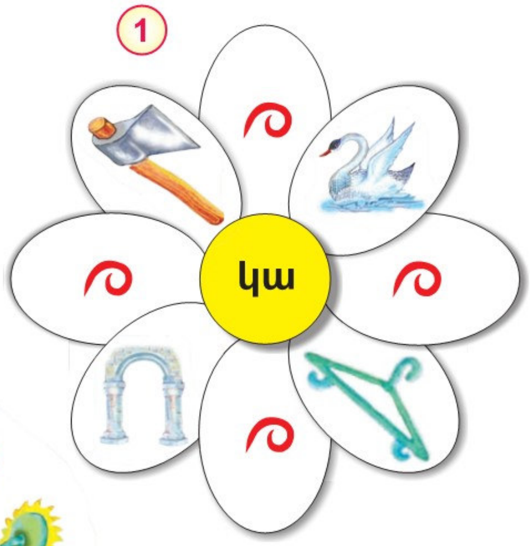

2

կա	
տիկ	
րաս	
նիկ	

3

Տատրակ

– Տատի՛կ, տատրա՛կ, տատրա՛կ:
– Արտա՛կ, կո՛ւտ տուր սիրունիկ տատրակին:
– Արի՛, արի՛, սիրո՛ւն տատրակ:

պ Պ

կ ա ր ա պ

պ ա տ

պապ Պապ
պապիկ Պապին

ապակի
կիրակի

•••

պ ա • պ ա • ա կ

կարապ

– Անի՛, ն պիտի տա սպիտակ կարապին:
– Իսկ Արան Կարպիսին պիտի տա՞:
– ...

պ Պ

պա — պիկ, նիր, րան, կաս

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

□□□□□

կապիկ

պուրակ

□□□□□□□□

նապաստակ

Արան ու Անին

– Արա՛, կատուն ու կուտի՞:

– Արի՛ս, կատուն...՞

Նապաստակին ու տուր, իսկ Անին կապիկին ու պանիր պիտի տա:

սիրուն – կապիկ / պուրակ / նապաստակ

պ	ա	ր	•	
—	—	—	•	ն
—	—	•	•	ր
կ	—	•	—	կ

48 von 131 11.02.2021, 13:18

Մմ

մ • մ

կամար

միս մուր մատ
ամիս ամուր արմատ

Մանիկ Մինաս Արամ
Մանուկ Մանաս Արման

Սիս ու Մասիս
Արարատ

ամուր — ատամ, արմատ, մարմար

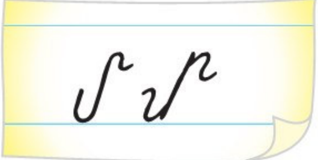

մուկ

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

մարտ մատ
մարտիկ մատիտ

Մարտ ամիս
արի Մարտիկ

Ո՞ւմ պիտի տա

Արան ունի մի սիրուն տուն,
Արուսն ունի տիկնիկ սիրուն,
Անին՝ կարմիր մի ,
Մարին՝ պուտ-պուտ նապաստակ:
Արան իր տունն ո՞ւմ պիտի տա:

1

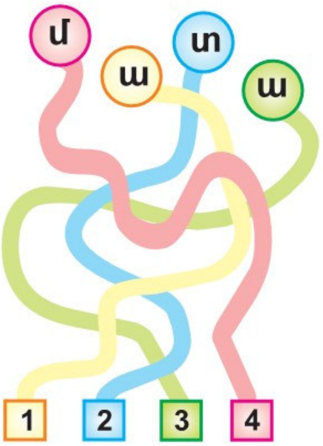

2

մ	ա	տ
տ	•	•
պ	•	•
•	•	ր

50 von 131 11.02.2021, 13:18

շ Շ

շ ու ն

նուշ շուն
անուշ աշուն

շապիկ շուշան մանուշակ
մաշիկ Շուշան Մանուշակ

Անին ու Մարին

Անին տիկնիկ ունի, իսկ Մարին՝ :
– Մարի՛, տիկնիկիս մի սիրուն մուշտա՛կ կարիր:
– Անի՛, արի...

Շարունակի՛ր.

շ Շ

շուն

շուշան աշուն

Պարզի՛ր.

նուշ ուշ աշուն
Նուշիկ աշնան շուկա

անուշ
Անուշիկ

Աշուն տատիկ

Անուշ նուշ տամ Անուշին,
Սարի շուշան՝ Շուշիկին,
Շարան-շարան մասուր տամ
Իմ անուշիկ Սիրուշին:

սիրուն
անուշ
ամուր

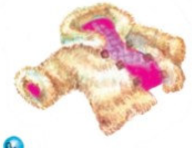

Անո՛ւշ, նո՛ւշ անուշ արա:

լ Լ

1

լ ու ս ա կ ի ր

ուլ
ուլիկ

ալ
լալ

ի
ու
պու
սա
→ լիկ

լուր
լար

լու → սա → մուտ
լու → սա → կիր

ամպ
լամպ

[ ] կարմիր [ ] → լ•լիկ

2

լուսին
Լուսին

3

Ուլիկ

4

Լալան ունի մի ուլիկ,
Մի ուլիկ շատ սիրունիկ:
– Ուլի՛կ, ուլի՛կ իմ սիրուն,
Շո՛ւտ արա, շո՛ւտ, արի տո՛ւն:

[ ] — ուլիկ
[ ] — Լալա

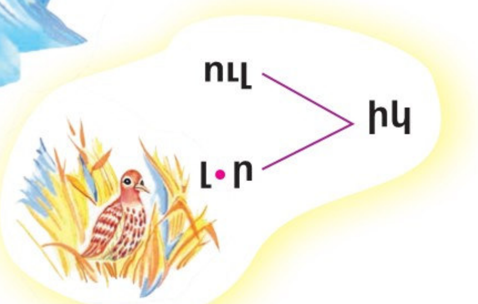

Պարծի՛ր.

է(ե)Է

է
էլ
էլի

Էմին
Էմիլ
Էմմա

Է կ ր ա ն

Ն ե տ

Սա էշ է, իսկ սա՝ :

Սա է, իսկ սա՝ 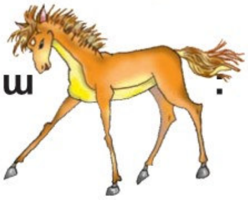 :

Սա է, իսկ սա՝ :

Սա 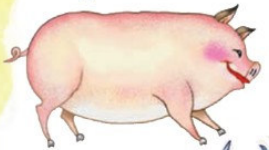 է, իսկ սա՝ 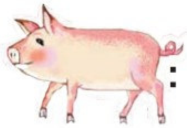 :

Սա է, իսկ սա՝ :

է(ե)Է

Արմեն
Կարեն

Արմինե
Կարինե

մեկ մերկ
շեկ ներկ

պար < շարել / ներկել

Լալկան Սերինեն

Շատ լալկան է մեր Սերինեն:
Նա միշտ լալիս է ու ասում.
– Սա իմ տիկնիկն է:
– Սա իմ շնիկն է:
– Սա իմ մատիտն է:
– Սա իմ ն է:
– Իմն է, իմն է, իմն է:
Ու Սերինեն միշտ մենակ է մնում:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

օ(ո)Օ

օ ր ո ր ո •

օր
օրինակ

Օրի
Օշական

Օրին

Օրին աշակերտ է:
Օնիկ պապիկն ամեն օր նրան տանում է :
Օրին շատ է սիրում նկարել: Նա իր տետրում նկարել է

, , , , ,
ու :

– Օսան տատիկ, տե՛ս:
– Ապրե՛ս, Օրի՛, շա՛տ սիրուն է:

սար > նկարել
[ ]

o(n)O

Օ < [ ] [ ][ ] [ ][ ][ ]

59 von 131 11.02.2021, 13:18

Պարզի՛ր.

Սոս	լոլիկ	օրոր
Սոսի	լոռիկ	օրորել

Օրոր

Լալան Անիի տիկնիկն է: Նա շատ լալկան է:

Անին օրորում է իր սիրունիկ տիկնիկին.

– Օրո՛ր, օրո՛ր, իմ Լալի՛կ,
Նանի՛կ արա, անուշի՛կ...

Ու Անիի օրորի տակ Լալան նանիկ է անում:

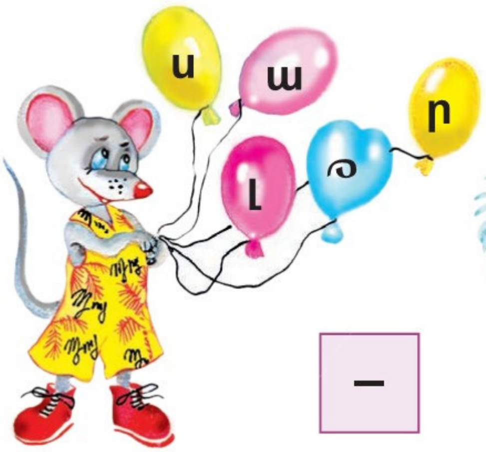

Ըը

ընկեր ընտիր
ընկերասեր ընտրել

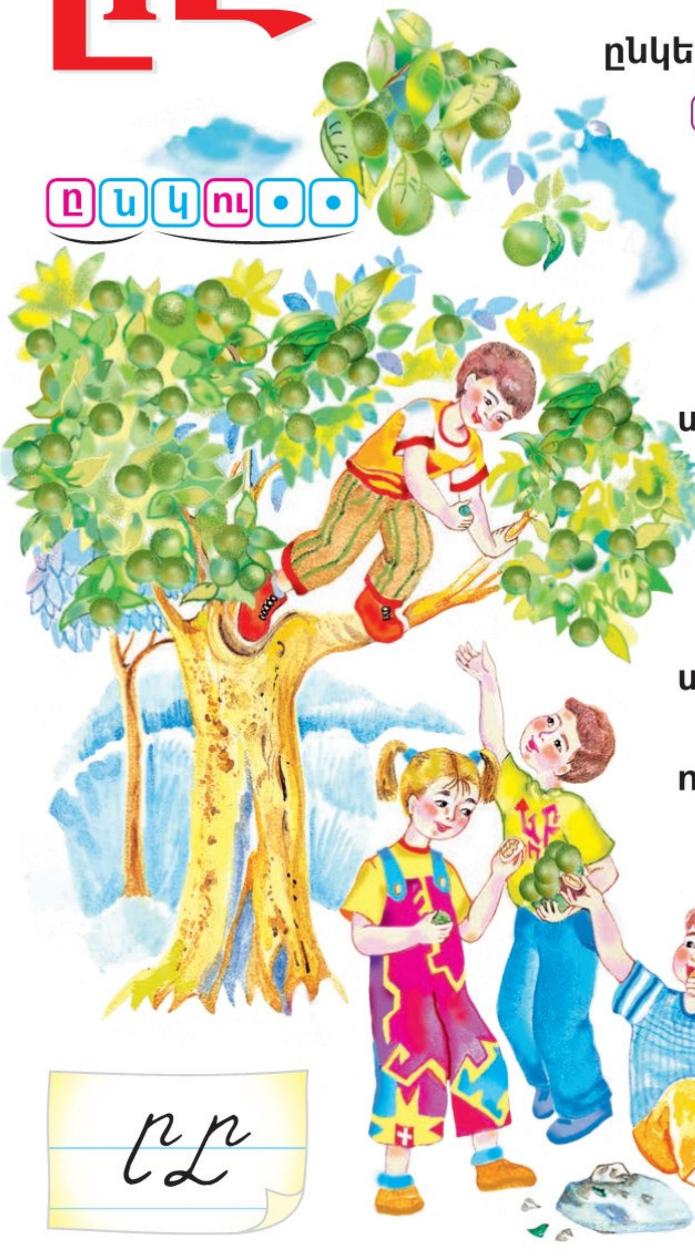

ընկերասեր

ը|ն|կ|ու|•|•

Ընկերները

Նարեկը Անիի ու Աշոտի ընկերն է:

Մի օր ...

Պատմի՛ր.

– Նարե՛կ, էլի՛ նետիր,– ասում էր Աշոտը:

Իսկ Նարինեն ու Անին ուտում էին ու ասում.

– Շա՛տ ընտիր է:

,–

Ըը

պսակ

պը-սակ

մկնիկ

մըկ-նիկ

սանր

սա-նըր

Մարիի տոնը

Կիրակի օրը լրանում է Մարիի ինը տարին: Տնական ը պատրաստ է:

Մարին շարում է տասը կարմիր մոմ:

Աշոտը շուշան է տալիս Մարիին, Անին ու Արան՝ մի նըկար, իսկ Սոնան՝ տիկնիկ:

Շեկոն, Տոտոն ու Պեպենը...

մոմ

շիշ

Հհ

համ հատիկ պահապան
հում հատակ պահարան

Համմիկ

Համմիկի շնիկը

Համմիկը լալիս է. պուրակում կորել է իր սիրելի շընիկը:

Նա տան պահապանն էր: Շնիկը շատ էր սիրում Համմիկին: Համմիկը ամեն օր կերակրում ու սանրում էր նրան:

Հիմա ո՞ւր է կորել շնիկը ...

Ընտրի՛ր ու շարունակի՛ր.

հ Հ

1

2

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

հասկ	**հասնել**	**սահել**
հասակ	**հասուն**	**սահնակ**

Հրանտ
Մհրան
Հերմինե

Հասկը

Հասկը արտում
Հասել է,
Հրանուշը
Տեսել է:
Տուն է հասել
Ու ասել.
– Հասմի՛կ, Հուրի՛կ,
Հասկն հասել է
Հուշիկ-հուշիկ,
Պսակ կապել
Հատիկ-հատիկ:

Մհեր **հսկա**

հա: մեմ, սուն, սակ, նել, լել, րել, րուստ, ր

64 von 131 11.02.2021, 13:18

յ Յ

յ ո ւ

Հ ա յ ա ս տ ա ն

հայր հայ
մայր հայերեն

Հայկ Արամ

Հայկարամ

Արա Մայիս

Արամայիս

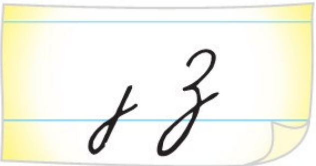

Հայկական անուններ

Հայրիկիս անունը Հրայր է, մայրիկիս անունը՝ Արուսյակ: Իսկ իմ անունը Հայկ է՝ Հայկ Նահապետի անունը:

Հայկուհիի տատիկս ասում է.

– Հայը հայկական անուն պիտի ունենա:

հայ
հայկ > ուհի

մատյան սարյակ
պատյան սենյակ

լույս սյուն

Հայաստանը մեր տունն է

Հայկը հայ է: Նա շատ է սիրում Հայաստանը, հայերենը, Մասիս սարը:

Հայկուհու տատիկը Հայկին պատմում է Հայկ Նահապետի ու մեր հերոս պապերի մասին:

Հայաստանը մեր տունն է:

զ Ձ

զ ա ն •

հազ մարզիկ Ջարեհ
հազալ մարզել Ջարուհի

Կրկեսում

Ջարեհը Ջորիի հայրիկն է: Նա կրկեսում մարզում է շուն, կատու, կապիկ...

Կատուն շնիկի հետ տանում է նապաստակի սայլակը: Կապիկը պարում է: Իսկ ը օրոր-շորոր պտույտներ է անում:

Ջորին սիրում է կըրկեսը:

մազ - մաս
զուր - սուր

վ Վ

լավ Վահե ավան
վատ Վահրամ Լուսավան

հ ա վ

Վրանի մոտ

Վահրամը մատներով պատկերներ էր ստանում վրանի պատին:

– Ահա՛ հավիկ,– ասում է նա,– ահա՛ կատու, ահա՛ շնիկ:

– Վա՜յ, նապաստակ էլ կա, նայի՛ր,– ասում է Վահեն:

Իսկապես, վրանի մոտ մի սիրունիկ նապաստակ էր նստել:

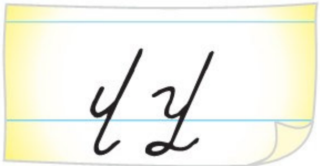

հավ, նավ > եր

կատու, վրան > ներ

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

ռՌ

զկեռ
զկեռենի

կեռաս
կեռասենի

նուռ
նռենի

լուր - լուռ
կրունկ - կռունկ

ա ն տ ա ռ

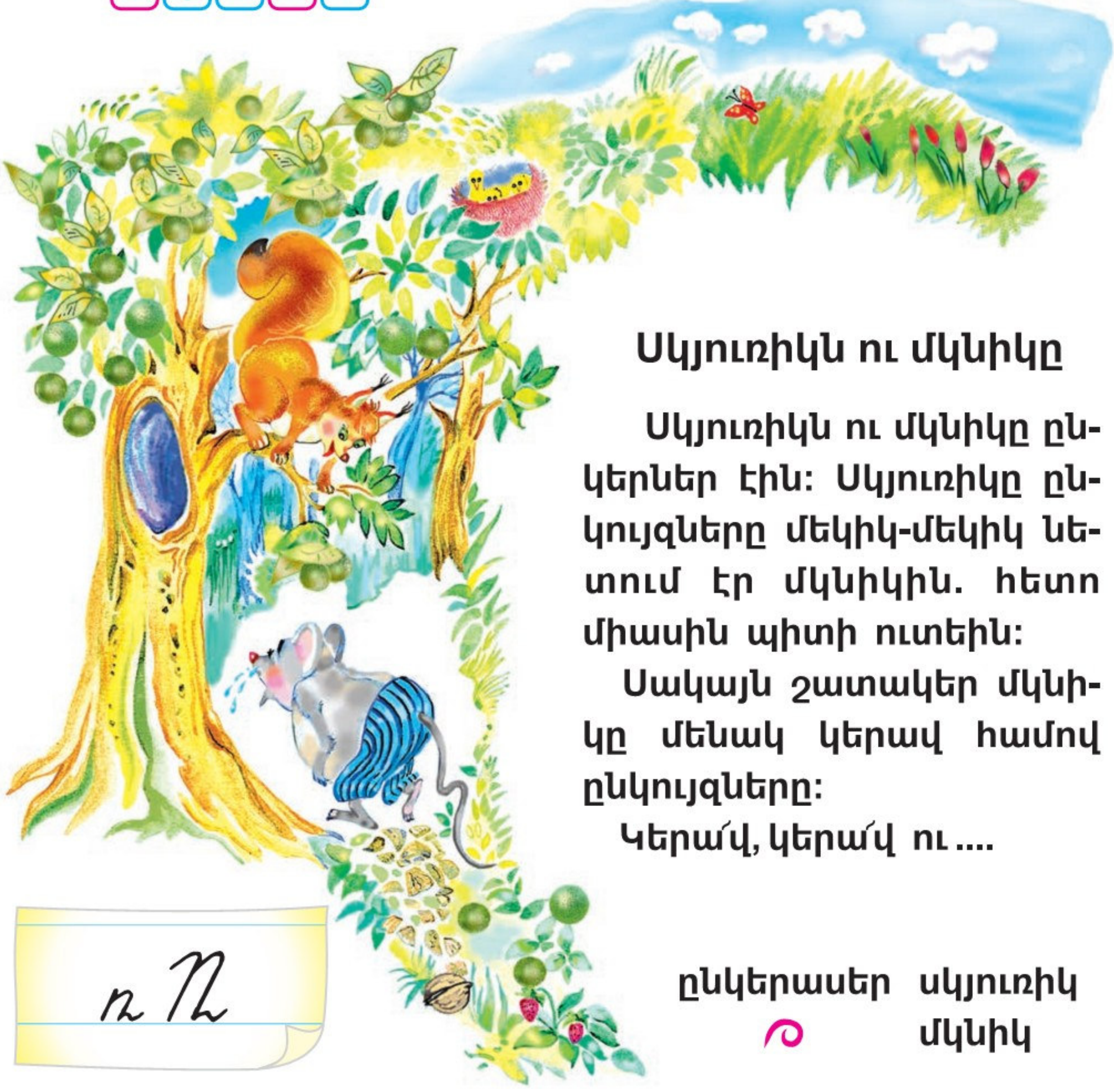

Սկյուռիկն ու մկնիկը

Սկյուռիկն ու մկնիկը ընկերներ էին: Սկյուռիկը ընկույզները մեկիկ-մեկիկ նետում էր մկնիկին. հետո միասին պիտի ուտեին:

Սակայն շատակեր մկնիկը մենակ կերավ համով ընկույզները:

Կերա՛վ, կերա՛վ ու ....

ռ Ռ

ընկերասեր սկյուռիկ
ռ
մկնիկ

69 von 131 11.02.2021, 13:18

ղ Ղ

աղ հող կաղին Ղուկաս
մաղ շող կաղնի Ղազար

մ ե ղ ու

սարի մեղր
մեղվապահ պապիկ

Մեղվապահ պապիկը

Աղասի պապիկը մեղվապահ է: Նա ամռանը մեղուները սար է տանում:

– Ղուկա՛ս, մե՛ղր կեր, – ասում է Արան, – սարի մեղրը շա՜տ համեղ է լինում:

– Իսկապես համեղ է. սարի ների համ ու հոտ ունի այս մեղրը:

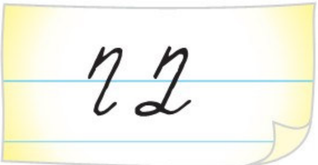

մ, պ, վ → աղ

ա ← ղի, ղալ, ղեղ

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

Խ խ

խ ո զ

խիտ	մեխ	սոխ
խոտ	մեխակ	սոխակ

խոզանակ

խոզապահ

Խռախռա խոզուկը

Խռախռա խոզուկը շատ ուրախ էր. Ճեկլիկ նապաստակը նրան հրավիրել էր խմորեղեն ուտելու:

Խոզուկը շտապում էր նապաստակին հյուր:

– Խմորեղե՛ն, համո՛վ խմորեղեն, – ուրախ խռխռում էր խոզուկը:

Նա վազելով ներս մտավ ու ...

Շարունակի՛ր.

խաղող

71 von 131 11.02.2021, 13:18

աղ - ա՛խ
օղ - օ՛խ
վաղ - վախ

խաղող
խաղաղ
խաղալ

վախ
վախկոտ
անվախ

յուղ
յուղալի
յուղաներկ

աստղ
աստղիկ
Աստղիկ

1

Հանելուկներ

Մարտին, ապրիլին
Լալի՞ս է, լալի՞ս,
Աշնանը անուշ
Հատիկներ տալիս:

Հեզի՞կ - նազի՞կ,
Անո՞ւշ լեզվիկ,
Հավ է տեսնում,
Հալվում, մաշվում:

2

աղ
կա
տախ
խա

ղալ
ղող
տակ
ղին
մուկ
խել

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

ց Ց

ց ո ր ե ն

ցող	Ցողիկ	ակնոց
ցուլ	Ցոլակ	մատնոց

Պարզի՛ր.

ցորենի — արտ, հասկ, հատիկ

Ցորենի արտում

Արտում հասել էր ցորենը: Ցորենի հատիկները խիտ-խիտ շարվել էին հասկերի վրա:

Ցոլակ պապիկը, Անին ու Արան արտում էին:

_ Ցորենը հասե՛լ է, պապի՛կ, _ ասաց Արան:

_ Այո՛, հացը առատ կլինի այս տարի, _ շարունակեց Ցոլակ պապը:

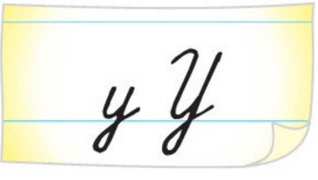

73 von 131 11.02.2021, 13:18

Ժ ժ

ժա մա ցույց

ժամ

ժամանակ

ժամացույց

ժիր

Ժիրայր

Ժլատ ընկերը

Ժիրայրն ու Վրեժը մտերիմ ընկերներ էին: Վրեժը նույնիսկ մեկ իրիսը կիսում էր Ժիրայրի հետ:

Իսկ Ժիրա՞յրը ...

Մի օր նա Վրեժի մոտ 2 ընկույզ մենակ կերավ:

_ Ժիրա՛յր, _ նեղացավ Վրեժը, _ կեսը տայի՜ր, էլի՜ ...

_ 2 հատ էր, ա՜յ Վրեժ, 1 հատ լիներ, սիրով կկիսեի, _ զարմացավ Ժիրայրը:

ուժ _ ուշ

անուժ _ անուշ

ժ Ժ

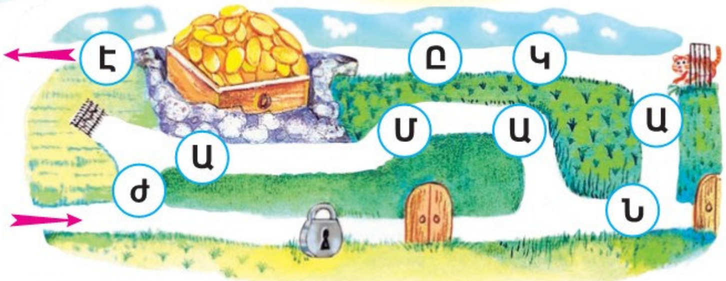

Պատմի՛ր.

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

Եե

ե = (յ + է)

ե լ ա կ

ե զ
ե ս

հ ե զ
կ ե ս

Կաղնին ու ելակը

Անտառի հսկա կաղնին մի օր ասաց ելակին.

_ Պստիկ ես, ելա՛կ, շա՛տ պստիկ: Իսկ ես հսկա եմ, ուժեղ ու ամուր: Ես իմ կաղիններով կերակրում եմ խոզերին:

_ Այո՛, պստիկ եմ,_ պատասխանեց ելակը,_ սակայն իմ անուշ պտուղներով ես ուրախացնում եմ երեխաներին:

պստիկ — եմ, ես, է

երկար
երկիր

երազ
Երազիկ

Եղիշե
Երանուհի

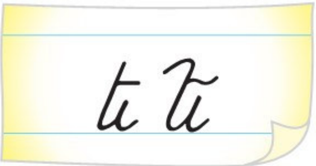

77 von 131 11.02.2021, 13:18

երեկո	երես	երկու
եղյամ	ժպտերես	տասներկու

ցուրտ — երեկո
ցուրտ — եղանակ

ցող

Եղյամը

Աշուն է:

Վաղ առավոտյան Երանուհին ու Եղիշեն մտնում են պարտեզ: Խոտերի վրա եղյամ էր նստել: Երեխաները հիանում են:

_ Եղյամը երկա՞ր կմնա խոտերի վրա, _ հարցնում է Եղիշեն:

_ ի շողերից շուտով կըհալվի, _ ասում է Երանուհին:

Հանելուկ

Վաղ առավոտյան
Նստում է հողին,
Ժպիտն է խառնում
ի շողին:

ո Ո

ո = (վ + օ)

• • գ ն ի

ո գ ն ի

• • •

ո ղ
ո ր

• • •

շ ո ղ
լ ո ր

ոսկի
ոսկոր

Ոսկան
Ոսկեհատ

մայր
[ ]
→ ոզնի

Ոզնին

Մի օր Ոսկանն ու Ոսկեհատը պապիկի հետ աշխատում էին այ•ում: Ոսկանը խաղողի վազի տակ ոզնի տեսավ. խաղող էր ուտում:

– Տղա՛ս, – ասաց պապիկը, – մի՛ վախեցնի ոզնուն. ոզնին սիրում է խաղող ուտել, սակայն այ•ին պահպանում է երից ու մկներից:

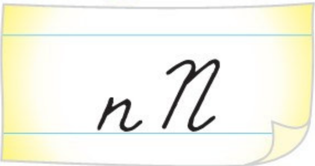

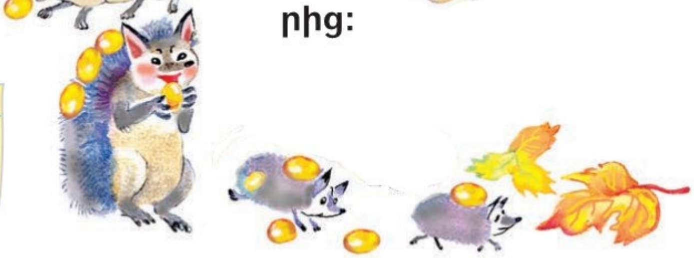

որս
որսկան

որոշ
անորոշ

խաղողի — վազ
խաղողի — ողկույզ

Ոսկեվազում

Ոսկեվազը հայտնի է իր անուշահամ խաղողով:

Ոսկանն ու Ոսկեհատը պապիկի հետ խնամում են խաղողի վազերը: Իսկ աշնանը խաղողի ողկույզները շողշողում ու ժպտում են նրանց:

Տատիկը ողկույզները կախում է սառը մառանում:

խ, ն, լ, շ, հ — որ

հ, խ, մ — ոտ

ով

Շուտասելուկ

Ոսկանն եմ ես, Ոսկանը.
Ոտով հասա որսասար,
Որսասարում որս արի՝
Որսկան պապիս հավասար:

բ Բ

բ ա լ

բազե	բարի	Բարսեղ
բազուկ	բարեկամ	Բաբկեն

համով > բալ
պստլիկ > բալ

Պստլիկ բալերը

Մայիսը եկավ ու սպիտակ շորեր նվեր բերեց բալերին: Բալենին հարսի նմանվեց:

Սակայն շորերը օր օրի նեղ էին լինում բալերի հաստլիկ մարմիններին: Մի օր էլ բալերը հանեցին իրենց շորերը ու տվեցին hովիկին:

Հիմա պստլիկ բալերը կլորիկ ու կարմիր այտերով համով բալեր են:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

փ Փ

փ ի ղ

փուշ փայլ Սիրարփի
փեշ փայլուն Արփինե

փղի
հսկա փիղ

կրկես

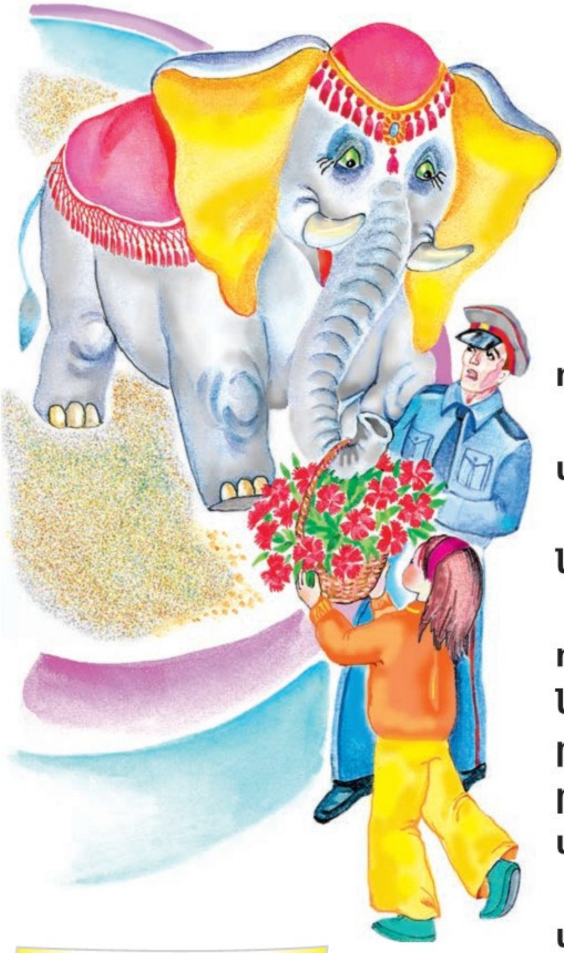

Փղերը հիշո՞ւմ են ...

Մի ոստիկան մտավ կրկես ու ասաց.

_ Փիմփոմ փիղը կոխոտել է պարտեզի ները:

Փիղը մեղավորի պես նայեց նրան:

Սկսվեց ներկայացումը. փիղը պարում էր, պտույտներ անում: Մի մեխակներ նվիրեց փղին: Փիղը ով վերցրեց զամբյուղը, խոնարհվեց ու տվեց ոստիկանին:

Ոստիկանը ժպտաց ու շոյեց փղի ը:

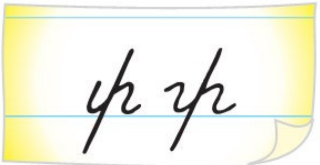

82 von 131 11.02.2021, 13:18

բառ
բառարան
բառախաղ

պար
պարել
պարուհի

փոստ
փոստատար
փոստարկղ

բաց – փակ
բացել – փակել

պայտ – փայտ

բակ – փակ
բուռ – փուռ

Բամբակը լինում է ...

փափուկ
լայկան
սպիտակ
համեղ

Փետուրը լինում է ...

աղվեսի
կարապի
փայտփորիկի
աղավնու

գ
ա
մ
բ
յ
ու
ղ

գ Գ

գ ի շ ե ր

գորգ գին Գագիկ գաղտնի
գորտ Անգին Գուրգեն գողտրիկ

զով
խաղաղ
աստղալի
→ գիշեր

Գիշերը գյուղում

Ամռան աստղալի գիշեր է:
Անին ու Արան Գառնիում են:
Աստղերը գողտրիկ փայլփըլում են ամպի տակից, իսկ լուսինը մեղմիկ ժպտում է նրանց:
Հեռվում գլգլալով հոսում է գետը:
Խաղաղ ու զով գիշեր է գյուղում:

գ Գ

Հանելուկ

Օրը մեկ անգամ
Գալիս է հուշիկ,
Ամենուր ժպտում
Աստղով անուշիկ:

ք Ք

գ ի ր ք

քար
քարտաշ

քնար
Քնարիկ

Արաքս
Արաքսի

գրքերի աշխարհ

Գիրքը

Տպարանում շարում են
Ու խնամքով կարում են.
Մտնում է նա գրատուն,
Այնտեղից էլ՝ ամեն տուն:
Գիրքը՝ հրաշք բանալի,
Մեր բարեկամն է բարի,
Մտքերով լի մի գիտուն,
Որին բոլորն են սիրում:
Ով գիրք սիրի, կյանքում նա
Շա՜տ-շա՜տ բաներ կիմանա:

բույր ք

շող ք

քաղաք

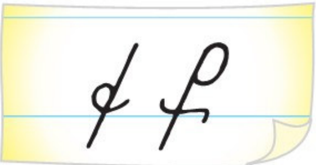

Պտուղն անուշ է ուտողին,
Իսկ գիրքը՝ կար●ացողին:

գեր – կեր
գետ – կետ
գին – կին

գառ
կառ
քառ

գայլ – քայլ
գնել – քնել
գիրկ – գիրք

հանգ

հանգավոր

գույն

գույնզգույն

ամսա
հեռա
լրա
– գիր

գիրք
– գնել
– կարդալ

Հանելուկ

Նա քեզ է փարվում
Գզվանքով քնքուշ,
Երազ է հյուսում
Գիշերով անուշ:

դ Դ

դ ու ռ

դաս դասընկեր
դատարկ դարպաս
դող դողդողալ

դատարկ → դարպաս

Շլդիկն ու աղվեսը

Փոքրիկ Շլդիկը նոր էր դուրս եկել դռնից, երբ նրան մոտեցավ Շիկամազը.

– Այդ ո՞ւր, Շլդի՛կ, գնա՛նք, քեզ գազար հյուրասիրեմ:

Շլդիկը լսել էր խորամանկ աղվեսի մասին. վախից սկսեց դողդողալ, բայց ասաց.

– Քեռի՛ աղվես, կարելի՞ է՝ քույրիկիս էլ բերեմ:

– Գնա՛, անո՛ւշս, – ուրախացավ աղվեսը, – միայն շո՛ւտ եկեք:

Շլդիկը տուն փախավ, իսկ աղվեսը դեռ սպասում է նրանց ...

դ Դ

մարդ

շլդիկ

թ Թ

թ ու թ ա կ

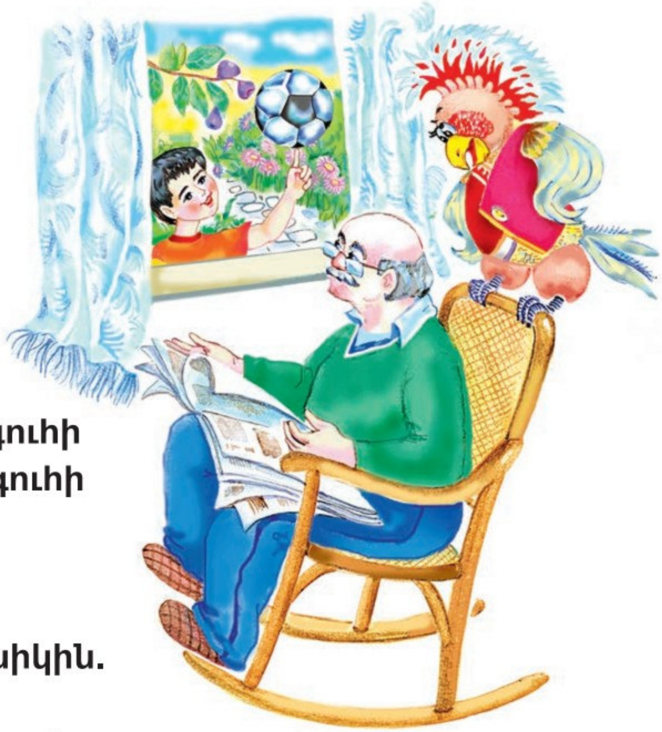

թուզ	կաթ	թագուհի
թուփ	կարթ	Թագուհի

Թութակը

Պապը ասում էր պստիկ թոռնիկին.
– Ա՛յ թոռ, ա՛յ թոռ:
Թութակը լսում, կրկնում էր նրան.
– Աթո՛ռ, աթո՛ռ:
Պատասխանում էր թոռնիկը բակից.
– Այստե՛ղ եմ, այստե՛ղ:
Թութակը լսում, կրկնում էր նրան.
– Ասե՛ղ եմ, ասե՛ղ:
Պապը ժպտում էր ու նրան ասում.
– Ա՛յ դու խեղկատակ:
Պատասխանում էր թութակը նրան.
– Կատա՛կ է, կատա՛կ:

թաթ

թութ

բ, թ, մ → ութ

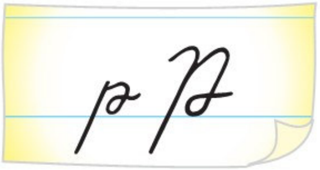

Հանելուկ

Ո՞ր թռ•ունն է գույնզգույն,
Որ մեզ կրկնում է իսկույն:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

դուր – թուր
դանակ – թանաք

դեր – տեր
դեղ – տեղ

տառ – թառ
տուփ – թուփ

դատ – տատ – թաթ

դեղ
դեղատուն

դեղատոմս
դեղաբույս

1

2

սուր դանակ
փափկամազիկ կատու
գույնզգույն մատիտներ

Կաթ եմ տալիս ...

Նկարում եմ ...

Հաց եմ կտրում ...

Հանելուկ

Բարակ փայտիկ եմ,
Նման եմ մատիդ,
Քիթս մրոտ է,
Անունս՝ ...

89 von 131 11.02.2021, 13:18

Ջ ջ

ջ ու թ ա կ

ջուր
ջրհոր
ջայլամ
խխունջ

ջութակի աղեղ
ջանասեր մեղու

Ջերմուկ

«Ջեր-մուկ»,– կարդաց Դավիթը:

– Վա՜յ, պապի՛կ, ես կարդացի քո դեղի անունը:

– Ապրե՛ս, տղա՛ս: Այո՛, «Ջերմուկը» դեղի պես օգտակար է: Պատմում են, թե մի վիրավոր եղնիկ է բուժվել նրա տաք ջրերում:

«Ջերմուկ» հանքային ջուրը հասնում է աշխարհի շատ երկրներ:

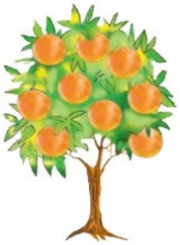

Ջ ջ

փունջ
նարինջ
ջահ
ջուր

« »

Ճճ

մուրճ	ճամփա	օճառ
սուրճ	ճամբար	օճառաման

ճ ու տ

Պերճուհի

ճարպիկ ճուտիկ
ճերմակ կարապ

Անճոռնի ճուտիկը

Հավի փափլիկ ու դեղին ճուտիկները շատ ճարպիկ էին: Նրանցից մեկը շատ տգեղ էր: Նրա անունը դրել էին Անճոռնի ճուտիկ: Նա միշտ վազում էր դեպի գետը: Հավ մայրիկը զարմանում էր, որ իր ճուտը լողալ գիտի:

Երբ ճուտիկները հասակ առան, պարզվեց, որ Անճոռնի ճուտիկը կարապ էր, մի շա՜տ գեղեցիկ ճերմակ կարապ:

ճ Ճ

Չ չ

չ ու

չար	չամիչ	փչել
չիր	քամիչ	թռչել
չոր	սուլիչ	չվել

Հրաչուհի

Թռչունների չուն

Աշուն էր: Թռչունների մի մասը չվում էր տաք երկրներ:

– Շեկո՛, թռչունները ինչո՞ւ են չվում, – հարցնում է Անին:

– Աշնանը եղանակը ցրտում է, կերը՝ պակասում,– պոչը շարժելով՝ պատասխանում է Շեկոն:

– Գարնանը թռչունները նորից կգան ու իրենց անուշ երգով կլցնեն բնությունը,– ասում է Արան:

Չվում են ...՞
Չեն չվում ...՞

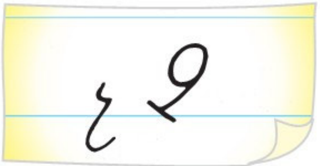

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

ճերմակ ճագար
գող կաչաղակ

փափուկ խխունջ
սպիտակ արջ

չարաճճի
ճուտիկ

Շուտասելուկներ

Ճո՜ւտ եմ, ճո՜ւտ եմ,
Ճո՜ւտ եմ, ճո՜ւտ եմ ...
Կուտիկ գտա՝ կուտիկ կուտեմ,
Ճիճու գտա՝ ճիճու կուտեմ:
Եթե ճուտ եմ, ինչո՞ւ չուտեմ,
Եթե չուտեմ, էլ ի՞նչ ճուտ եմ:

Չիր ու չամիչ՝ Չաչիկին,
Գիր ու գրիչ՝ Խաչիկին:

93 von 131 11.02.2021, 13:18

ձ Ձ

ձի	ձեռք	ձուկ
ձիավոր	անձեռոցիկ	ձկնորս

ձ ու կ

Նարինջն ու խնձորը

Մի օր մայրիկը Ջյունիկին նարինջ ու խնձոր տվեց:

– Անո՜ւշ նարինջ, ինչո՞ւ ես շերտերի բաժանվել, – հարցրեց Ջյունիկը:

– Որ դու ինձանից ուրիշին բաժին հանես,– ասաց նարինջը:

– Կարմի՜ր խնձոր, իսկ դու ինչո՞ւ շերտեր չունես: Ուզում ես, որ ամբողջը ե՞ս ուտեմ:

– Բարի՛ Ջյունիկ, շերտեր չունեմ, որ քեզ փորձեմ...

Շուտասելուկ

Ձուկը ուտեմ, մուկը գտեմ,
մուկը գտեմ, ձուկը ուտեմ:

ջ Ջ

Ձորաղբյուր

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

Ծծ

ծ ա ռ

ծուխ ծով Ծովինար
ծուռ ծովափ Ծովասար

ծիրանի ծառ
գույնզգույն ծիածան

Պարծի՛ր.

Ծիածան

Մթին ամպերից
Եկավ հորդ ,
Պարզեց երկինքը,
Ծագեց ջինջ :
Կանաչ ու կարմիր
Կապեց ծիածան,
Ջրի կաթիլներն
Ալ գոհար դարձան:

Ծ ծ

Հանելուկ

Յոթ քույրերը
Միացան,
Ծիծաղեցին
Ու անցան:

95 von 131 11.02.2021, 13:18

ծաղ → ՞ → փունջ

՞ → կա → ման

համեղ ձողիկ

փայլփլուն ցողիկ

ձախ – ցախ
ձող – ցող
ձողիկ – ցողիկ

ծ	ա	ղ	ի	կ
չ	•	•	•	•
•	ո	•	•	•
ց	•	•	•	•
ձ	•	•	•	•

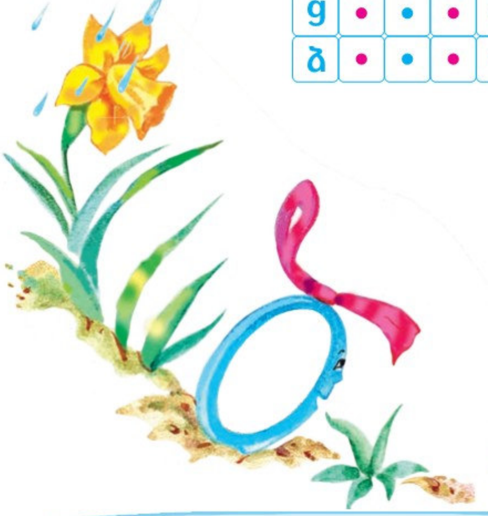

			ղ						
						ծ			
տ			ձ			ր		կ	
					խ	ն			ր

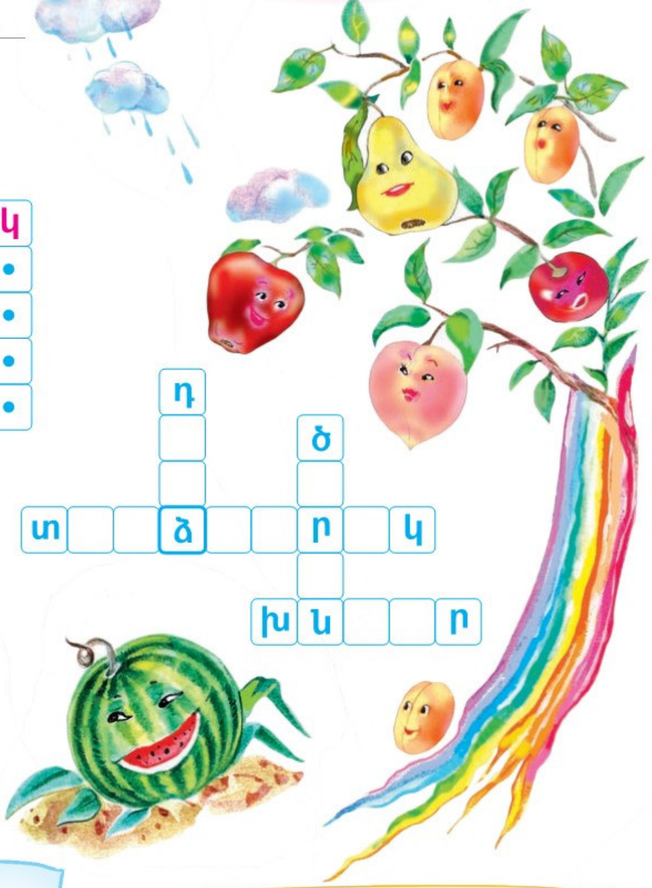

Շուտասելուկ

Ձեր բակում կա
Տասը տանձի ծառ,
Տասը տանձի ծառին՝
Տասը ծանր տանձ:

Հանելուկ

Գիտե՞ս, թե զրոն
Ի՞նչ տառ է դառնում,
Երբ ժապավեն է
Իր գլխին առնում:

և(Եվ)

և = (է + վ)

կեղև
տերև

և = (յ + է + վ)

նաև
թեև

ա ր և

Արևածաղիկ

Գարո՛ւն, սերմ տամ քեզ
Արևածաղկի,
Ջերմացրո՛ւ այնպես,
Որ ծլի, ծաղկի:

Որ կանգնի հողին՝
Առած շող ու թև,
Շողերով դեղին
Մի փոքրիկ արև:

Որ դառնա գարնան
Քնքուշ մի ծաղիկ,
Եվ կոչեմ նրան՝
Արևածաղիկ:

Սևան
Երևան

Եվա
Եվգինե

սև – Սևակ
թև – Տաթև
արև – Արևիկ

և Եվ

Հանելուկ

Մի փոքրիկ արև
Կանգնել է հողին՝
Ատամները՝ սև,
Մազերը՝ դեղին:

ա
բա
տե
վե

րև

կանաչ տերև
դալար եղևնի

արևոտ օր
համեղ սերկևիլ

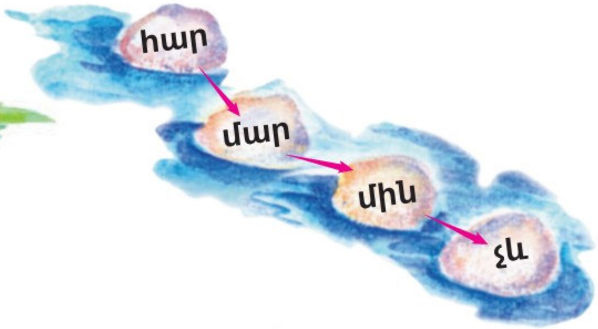

Զատիկը

Ես զատիկն եմ, ես զատիկն եմ,
Մեր պարտեզի մի հատիկն եմ:

Մեջքիս ունեմ սև-սև պուտեր,
Ունեմ մանրիկ, սիրուն տոտեր:

Ման եմ գալիս ծաղկից ծաղիկ,
Ծծում նեկտար, խմում շաղիկ:

Ամբողջ օրը թևին տալիս,
Մեր պարտեզում ման եմ գալիս:

Երբ արևը մայր է մտնում,
Իմ հին բույնը ես չեմ գտնում:

Ո՛ր թփում էլ տանի քունս,
Հենց այնտեղ է լինում բույնս:

Հանելուկ

Անչափ փոքրիկ
Կարմիր գնդիկ՝
Խալեր վրան,
Թևեր վրան:
Գարնան խաբրիկ.
Ի՞նչ միջատիկ:

Ֆ ֆ

ֆ ու տ բ ո լ

տուֆ
ասֆալտ

նունուֆար
Նունուֆար

ֆուտբոլի — գնդակ, դաշտ

Շունը և հավը

Շունը հաչեց՝ հա՜ֆ, հա՜ֆ, հա՜ֆ ...
Մոտիկ եկավ մի չալ հավ:

Ասաց. – Ի՞նձ ես դու կանչում,
Ինձնից ի՞նչ ես պահանջում:

Շունը լռեց. չկար ելք:
Ասաց. – Ա՛յ քեզ հավի խելք:

Կչկչալում մի հատ ես,
Հնչյունները չգիտես:

Ես ասում եմ ոչ թե հավ,
Այլ, լա՜վ լսիր, հա՜ֆ, հա՜ֆ, հա՜ֆ ...

Ես հաչում եմ ինձ համար,
Ոչ թե քեզ եմ կանչում, հա՜վ:

հավ – հա՜ֆ

Հանելուկ

Երեք կողմից՝
Ցանցե պատ,
Մուտքի համար՝
Վեճ ու դատ:

1

տա — լ, կ, ռ, տ, ք

2

ք	ու	ռ
•	ու	ռ
•	ու	ռ
•	ու	ռ
•	ու	ռ
•	ու	ռ

3

կ	ի	ր
կ	•	ր
կ	•	ր
կ	•	ր

4

ր

նակ, րի, ցիկ, ցել, ցատ, ժին, զե, րուր, րև, զուկ, ժակ, րակ

5

ար, մոց, բազ, կր, ռե, շիկ, տին, դուկ

6

հ	ի	ն
•	ո	•
•	•	տ
•	ա	•
•	•	մ
•	ու	•

7

–	–	ո		
–	ո			
ո				–
ո				
ո				–
–	ո			
–	–	ո		

Հայերենի այբուբենը

Տպագիր

Ա ա *այբ*	Ժ ժ *ժե*	Ճ ճ *ճե*	Ռ ռ *ռա*	Եվ և *եվ*
Բ բ *բեն*	Ի ի *ինի*	Մ մ *մեն*	Ս ս *սե*	Օ օ *օ*
Գ գ *գիմ*	Լ լ *լյուն*	Յ յ *հի*	Վ վ *վեվ*	Ֆ ֆ *ֆե*
Դ դ *դա*	Խ խ *խե*	Ն ն *նու*	Տ տ *տյուն*	
Ե ե *եչ*	Ծ ծ *ծա*	Շ շ *շա*	Ր ր *րե*	
Զ զ *զա*	Կ կ *կեն*	Ո ո *վո*	Ց ց *ցո*	
Է է *է*	Հ հ *հո*	Չ չ *չա*	Ու ու *ու*	
Ը ը *ըթ*	Ձ ձ *ձա*	Պ պ *պե*	Փ փ *փյուր*	
Թ թ *թո*	Ղ ղ *ղատ*	Ջ ջ *ջե*	Ք ք *քե*	

Ձեռագիր

Աա	*Ժժ*	*Ճճ*	*Ռռ*	*Եվ և*
Բբ	*Իի*	*Մմ*	*Սս*	*Օօ*
Գգ	*Լլ*	*Յյ*	*Վվ*	*Ֆֆ*
Դդ	*Խխ*	*Նն*	*Տտ*	
Եե	*Ծծ*	*Շշ*	*Րր*	
Զզ	*Կկ*	*Ոո*	*Ցց*	
Էէ	*Հհ*	*Չչ*	*Ուու*	
Ըը	*Ձձ*	*Պպ*	*Փփ*	
Թթ	*Ղղ*	*Ջջ*	*Քք*	

Գիտե՞ք, որ հայերեն գրերի շարքը, առաջին երկու գրերի անունով, կոչվում է ***այբուբեն****, իսկ հայերեն լեզվի առաջին գիրքը՝* ***այբբենարան****:*

Անգի՛ր սովորիր այբուբենը՝ տառերի անուններով:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

Շրջել է նա աշխարհից աշխարհ,
Չի ունեցել քուն ու դադար.
Ստեղծել է այբուբենը,
Որ միշտ ապրի հայերենը:

Հայերենի առաջին ուսուցիչը

Հայերենի այբուբենը ստեղծել է Մեսրոպ Մաշտոցը: Նա գրել է նաև հայերենի առաջին «Այբբենարանը»: Մեսրոպ Մաշտոցը եղել է հայերենի առաջին ուսուցիչը: Նա պատվիրել է սիրել ու պահպանել հայոց լեզուն:

Մեսրոպ Մաշտոցի գերեզմանը գտնվում է Օշական գյուղում: Օշականը սրբավայր է բոլոր հայերի համար:

Բոլորս պետք է սիրով հիշենք Մեսրոպ Մաշտոցի սուրբ անունը:

Հանելուկ

Երեսունհինը
Եղբայր են նրանք,
Մեր լեզուն դարձրին
Ղողանջող մի զանգ:

102 von 131 11.02.2021, 13:18

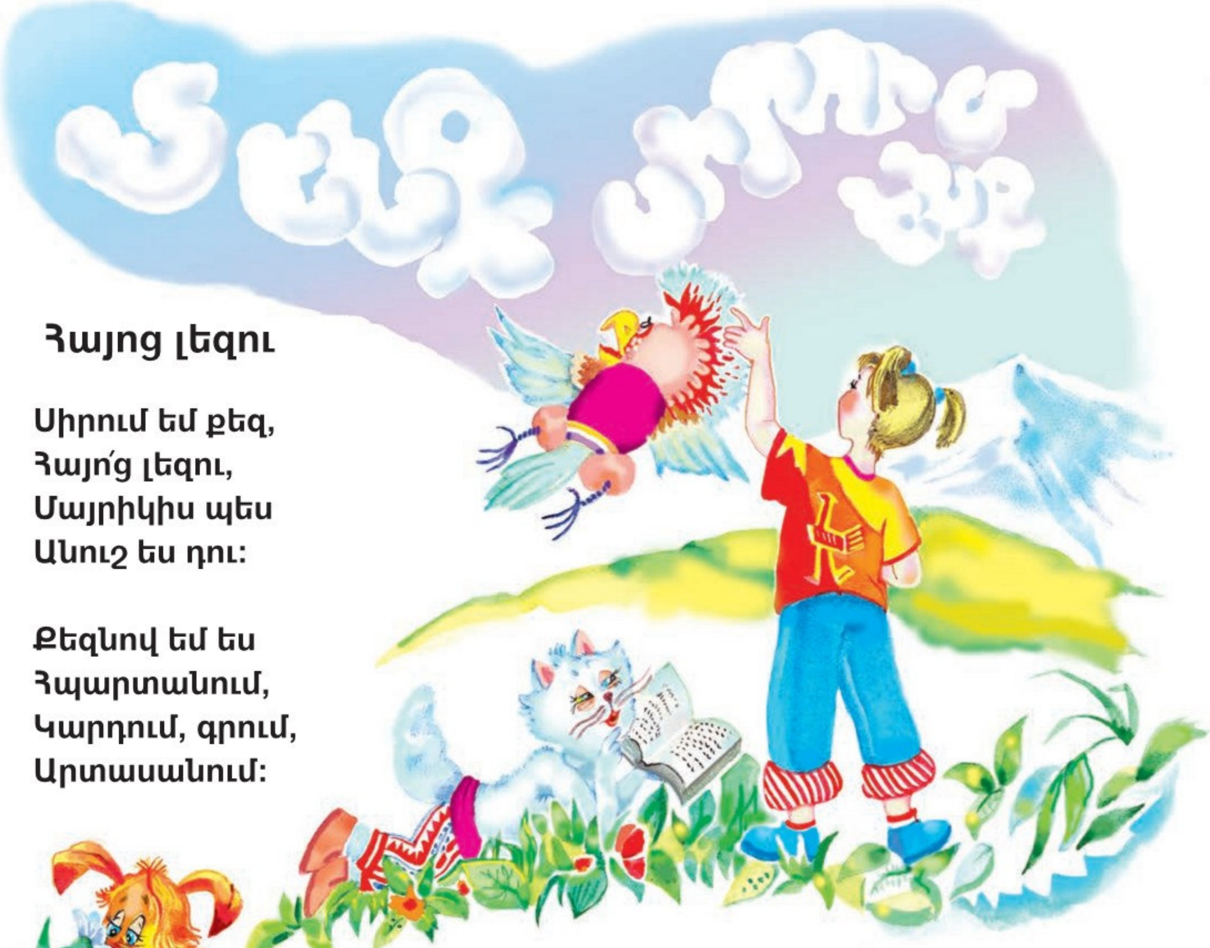

Հայոց լեզու

Սիրում եմ քեզ,
Հայո՛ց լեզու,
Մայրիկիս պես
Անուշ ես դու:

Քեզնով եմ ես
Հպարտանում,
Կարդում, գրում,
Արտասանում:

Ա-ն և Ո-ն

Ա տառը կորավ,
Ո տառը եկավ,
Ասաց. – Ես կօգնեմ,
Թեկուզև հոգնեմ:
Բայց ի՞նչ անեմ ես
Ո տառով այսպես.
Գրում եմ ես **կավ**,
Ստացվում է **կով**,

Գրում եմ ես **հավ**,
Ստացվում է **հով**.
Կար-ը՝ **կոր**,
Լար-ը՝ **լոր**,
Քար-ը՝ **քոր** ...
Վատ է դա,
Շա՛տ վատ.
Ես հիմա ինչպե՞ս
Գրեմ **Արարատ**:

Ողջույն ուսուցչին

Ողջունում ենք սրտագին,
Ուսուցի՛չ մեր թանկագին,
Դուք ժպիտ եք պարգևում
Ու ջերմ խոսքեր մեզ ասում:

Լույսի շողեր եք տալիս
Դուք Ձեր ուշիմ սաներին.
Մենք նայում ենք Ձեզ, ինչպես
Ծաղիկները՝ արևին:

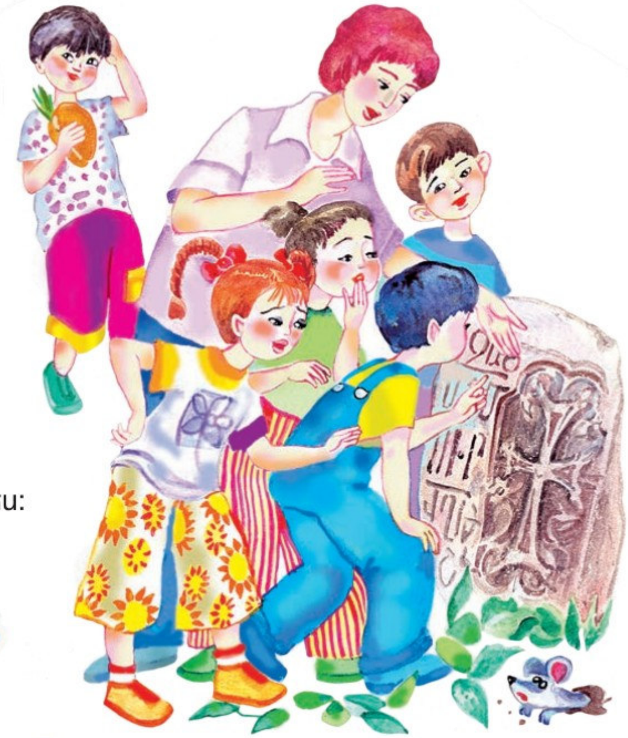

Չ-ն

Չ-ն էլ մի տառ է,
Բայց գիտե՞ս, Անի՛,
Ամեն ինչը միշտ
Հակառակ կանի.
Թե ասեն՝ **օգնենք**,
Կդարձնի **չօգնենք**,
Թե ասեն՝ **երգենք**,
Կդարձնի **չերգենք**:
Զգո՛ւյշ, չ տառից դու չվարակվե՛ս
Եվ ամեն ինչում միշտ հակառակվես:

Փոքրիկ Մեսրոպը

Ես ծիլն եմ կանաչ
Մեր նոր դպրոցի,
Ես ժիր թոռնիկն եմ
Մեսրոպ Մաշտոցի:

Մայրս անունս
Մեսրոպ է դրել,
Իսկ ուսուցչուհիս՝
Գիր սովորեցրել:

Նրանք ասել են.
– Սիրի՛ր դու գիրը,
Որ հավերժ ապրի
Մեր հին երկիրը:

Եվ ամոթ է շատ
Փոքրիկ Մեսրոպին,
Որ չիմանի
Այս սուրբ պատգամին:

Բ-ն, Գ-ն և Ջ-ն

Ա տառը գիտեմ,
Հ տառը գիտեմ,
Գրեցի ես **ահ**:

Բ տառը եկավ
Ու դարձրեց **բահ**:

Գ տառը եկավ
Ու դարձրեց **գահ**:

Ջ տառը եկավ
Ու դարձրեց **ջահ**:

Ինչ լավ է. այսպես
Նոր բառեր կազմել
Սովորեցի ես:

Երբ որ տանն են

Երբ որ տանն է հայրիկը,
Երբ որ տանն է մայրիկը,
Տաքանում է մեր տունը,
Խաղաղվում է իմ քունը,
Քաղցրանում է կերածս,
Հասկանում եմ արածս,
Թռվռում եմ ես անվախ,
Խաղում անհոգ և ուրախ:
Այնպես լա՛վ է, այնպես լա՛վ,
Երբ որ տանն է հայրիկը,
Երբ որ տանն է մայրիկը:

Շրջանակների մեջ փակցրո՛ւ
քո սիրելիների լուսանկարները:

Հանելուկ

Երկու վանկից
Ասա՛ մրգի
Մի անուն,
Վերջին վանկը
Լինի թռչնի
Անվանում:

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

«Այբբենարանը»

Գրադարանում մի հաստ գիրք էր դրված: Անունը գըրված էր ոսկեգույն տառերով:

Գիրքը, իրենով հիացած, մտածում էր. «Ինչքա՜ն գեղեցիկ ու խելացի եմ. բժիշկները ինձանից են սովորում, թե ինչպե՛ս պետք է բուժել մարդկանց»:

Մի օր փոքր ու բարալիկ մի գիրք դրեցին նրա կողքին:

— Դու ո՞վ ես, — դժգոհ հարցրեց հաստ գիրքը:

— Ես «Այբբենարանն» եմ, — պատասխանեց նա:

— Դու ինչպե՞ս ընկար այստեղ:

— Արան դրեց. իմ շնորհիվ նա գրել-կարդալ սովորեց:

— Մի՞թե սա է քո տեղը, — չէր հանգստանում հաստ գիրքը:

— Ճիշտ է, դու գեղեցիկ ես: Բայց եթե ես չլինեի, ոչ ոք քեզ չէր կարող կարդալ, — պատասխանեց «Այբբենարանը»:

Հանելուկ

Ճերմակ դաշտիկ,
Սև-սև հունդիկ,
Ձեռքով ցանեմ,
Աչքով հնձեմ:

107 von 131 11.02.2021, 13:18

Firefox https://ebooks.bonee.net/books/mbud/

Հրաժեշտ «Այբբենարանին»

Իմ այս փոքրի՛կ–փոքրի՛կ կյանքում
Ամենամեծ տոնն է այսօր.
Այսօր վերջին էջն եմ փակում,
«Այբբենարա՛ն» իմ փառավոր:

Դո՛ւք, հայերեն տառե՛ր սիրուն,
Այսօրվանից ի՛մն եք հավետ,
Կյանքի բոլոր ճամփաներում
Միշտ էլ պիտի քայլեմ ձեզ հետ:

Ձեզնով գրեմ, ձեզնով կարդամ,
Մեծ Մաշտոցին սուրբ պարտքս տամ:

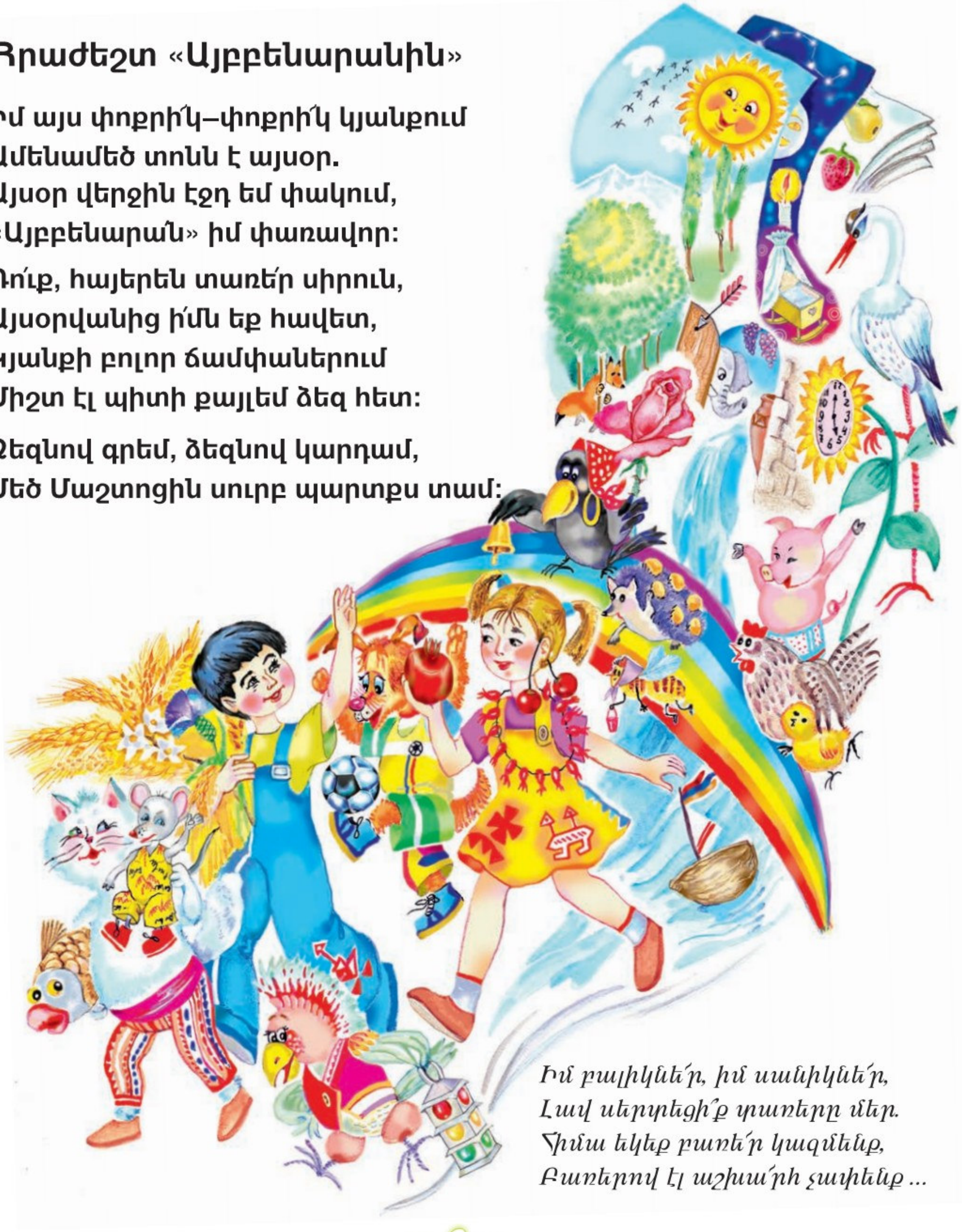

Իմ բալիկնե՛ր, իմ սանիկնե՛ր,
Լավ սերտեցի՞ք տառերը մեր.
Հիմա եկեք բառե՛ր կազմենք,
Բառերով էլ աշխա՛րհ չափենք ...

108 von 131 11.02.2021, 13:18

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

Այս բաժնում հեղինակները նպատակահարմար են գտել ուսուցչի տրամադրության տակ դնել այն նյութերը, որոնք հանձնարարվում են դասարանական կամ արտադասարանական ընթերցանության ժամերին կարդալու համար, և որոնց ընթերցումը կնպաստի «**Այբբենարանի**» էջ-դասերի արդյունավետ ու նպատակային դասավանդմանը: Դրանք հեքիաթներ ու առակներ են, աշնանը, ձմռանը, Նոր տարվան, Հայաստանին, այբուբենին, ընտանիքին նվիրված բանաստեղծություններ ու պատմություններ: Տրված են նաև երգեր՝ իրենց նոտաներով:

Վազգեն Տալյան

ԱՅԳՈՒՄ (էջ 11)*

-Վա՜յ, մայրի՛կ ջան, նայիր տե՛ս՝
Ինչքան լավ են ժպտում մեզ
Ե՛վ խնձորը կարմրաթուշ,
Ե՛վ խաղողը քաղցրանուշ,
Էլ նուշ, էլ թուզ,
Էլ փշատ,
Այս ինչ շա՜տ են,
Այս ինչ շա՜տ.
Ո՞վ է այսքան միրգ բերել,
Ծառերն այսպես զարդարել...

- Իմ լուսե՛րս,
Ոսկեհուր
Աշունն է մեզ
Եկել հյուր:
Այս մրգերը հյութալի
Նա է բերել գոգով լի:
Գարուն, ամառ անընդհատ
Աշխատել ենք մեղվի պես.
Հիմա էլ նա լիառատ
Իր բարիքն է տալիս մեզ...

Աթաբեկ Խնկոյան

ԱՂՎԵՍՆ ՈՒ ԿՌՈՒՆԿԸ (էջ 14)

(առակ)

Աղվեսն ու կռունկը հարևաններ էին: Մի անգամ աղվեսն ուզեց հյուրասիրել իր հարևանին: Գնաց, կռունկին տուն հրավիրեց:

– Սիրելի՛ հարևան, գոնե մի անգամ այցելի՛ր ինձ: Քեզ համար համեղ ուտելիքներ եմ պատրաստել:

Եվ կռունկը հյուր եկավ իր բարեկամին:

Աղվեսը շիլա էր եփել և լցրել մի սաղրիկ ամանի մեջ: Նա ճաշը մոտեցրեց հյուրին և քաղցր խոսքերով դիմեց նրան.

– Կե՛ր, սիրելի՛ կռունկ, ինքս եմ պատրաստել, շա՜տ համեղ է:

Կռունկն իր երկար կտուցով կտկտացրեց ափսեին, բայց ոչինչ չկարողացավ ուտել: Աղվեսը, լիզելով, մենակ խփշտեց ամբողջ շիլան և ասաց.

– Ափսո՛ս, որ ուրիշ բանով չեմ կարող հյուրասիրել:

– Ես կերածիս համար էլ շնորհակալ եմ: Հիմա էլ դո՛ւ ինձ հյուր արի:

Հաջորդ օրը աղվեսը հյուր գնաց կռունկին:

Կռունկը ապուր էր եփել, լցրել երկարավիզ մի սափորի մեջ ու դրել սեղանին:

– Կե՛ր, – ասաց նա աղվեսին, – դժբախտաբար ուրիշ բան չունեմ:

Քաղցած աղվեսը պտտվեց ապուրի շուրջը, հոտոտեց ու լիզեց սափորի շուրթերը: Գլուխն ավելի

---

* Նախատեսված է էջ 11 -ի դասի հետ ընթերցվելու կամ անգիր սովորեցնելու համար:

մեծ էր, քան սափորի վիզը, և աղվեսի բերանը չէր հասնում ապուրին:

Կռունկն իր երկար կտուցը մտցրեց սափորի մեջ և մենակ կերավ ամբողջ ապուրը:

Աղվեսը կարծում էր, թե ամբողջ շաբաթ քեֆ կանի կռունկի հաշվին, բայց ստիպված եղավ սոված փորով վերադառնալ: Ի՞նչ կարող էր անել. թողեց հեռացավ անտառի խորքը: Իզուր չի ասված. *«Ինչ որ ցանես, այն կհնձես»:*

Այդ օրվանից էլ աղվեսի ու կռունկի բարեկամությունը վերջացավ:

Աթաբեկ Խնկոյան

ԱԳՌԱՎՆ ՈՒ ԱՂՎԵՍԸ (էջ 19)

Բախտի բերմամբ
Թե պատահմամբ՝
Մի մեծ ագռավ
Մի գունդ պանիր
Դաշտում գտավ,
Կտուցն առավ,
Ծառին թռավ:
Օ՛, ի՛նչ պանիր՝ դեղին ոսկի...
Բայց դեռ չառած համը խսկի՝
Աղվեսն անցավ ծառի մոտով,
Գերվեց,
Էրվեց
Պանրի հոտով:
Վազեց գնաց բերնի ջուրը,
Եվ թուլացան կուռն ու ճուռը:
Էն ժամանակ իրա ձևին,
Ծառի տակից՝ աչքն ագռավին,
Հեզիկ, նազիկ,
Փափկամազիկ,
Բացեց լեզուն, անո՜ւշ, մեղո՜ւշ
Թափեց, չափեց շաքար ու նուշ.
– Ինչքա՛ն լավն ես,
Ես՝ քո գերին,
Քո էդ սևիկ
Վառ աչքերին,
Նուրբ ծալքերով
Զույգ թևերին:
Մի դու մտի՛կ,
Էդպես քթի՛կ,
Էդպես ճտի՛կ,
Մախմուր ագին,
Խաս ու դումաշ,
Ատլասն հագին:
Գիտեմ, անշուշտ, իմ քուրիկի
Ձայնն էլ կլնի հրեշտակի:
Երգի՛, քուրի՛կ, մի՛ ամաչի,
Իմ ուզածը մի մեծ բանի չի:
Թե որ չքնաղ էդ տեսքիդ հետ
Երգելում էլ եղար վարպետ,
Օ՛, կդառնաս, իմ մաքրուհի՛,
Թռչունների մայր թագուհի:
Ագռավն ագին, իրեն տված
Գովեստներից շշմած, ուռած,
Ագռավային
Բկովը մին
Որ չկռռաց,
Պանիրն ընկավ ծառիցը ցած,
Շողոքորթը ըռխեց, գնաց:

Հովհաննես Թումանյան

ՃԱՄՓՈՐԴՆԵՐԸ (էջ 21)

(հեքիաթ)

Աքաղաղը մի օր կտուրը բարձրացավ, որ աշխարհը տեսնի: Վիզը ձգեց, բայց բան չտեսավ: Դիմացի սարը խանգարում էր:

– Քուչի՛ ախպեր, կարելի է դու գիտե՞ս՝ սարի հետևում ի՞նչ կա, – հարցրեց նա բակում պառկած շանը:

– Ես էլ չգիտեմ, – պատասխանեց քուչին:

– Մինչև ե՞րբ պետք է այսպես մնանք: Արի գնանք մի տեսնենք՝ աշխարհում ի՞նչ կա, ի՞նչ չկա:

Շունը համաձայնվեց: Խոսքերը մեկ արին ու տնից փախան: Գնացի՜ն, գնացի՜ն, երեկոյան հասան մի անտառ: Գիշերը մնացին այնտեղ: Շունը պառկեց թփի տակ, իսկ աքաղաղը բարձրացավ մոտիկ ծառը, ու քնեցին:

Լուսադեմին աքաղաղը կանչեց՝ ծուղրուղո՜ւ:

Աղվեսը լսեց աքաղաղի ձայնը:

«Վա՜խ, սա որտեղի՞ց դուրս եկավ, ա՜յ լավ նախաճաշ»,- մտածեց աղվեսն ու մոտեցավ:

– Բարի լո՜ւյս, ոսկեփետո՜ւր աքաղաղ, ի՞նչ ես շինում այս կողմերում,– հարցրեց աղվեսը:

– Գնում ենք աշխարհ տեսնելու, – պատասխանեց աքաղաղը:

– Օ՜, ի՞նչ լավ բան եք մտածել, – պատասխանեց աղվեսը: – Քանի ժամանակ է՝ ես էլ մի կարգին ընկեր եմ փնտրում: Լավ է՝ պատահեցիր: Դե ցա՜ծ արի, որ չուշանանք:

– Ես համաձայն եմ, – ասաց աքաղաղը,– բա՜ն, ընկերս էլ համաձայն է՝ ցած գամ, գնանք:

– Որտե՞ղ է ընկերդ:

– Այն թփի տակ:

«Սրա ընկերն էլ երևի իր նման մեկը կլինի, այդ էլ իմ ճաշը», – մտածեց աղվեսը և վազեց թփի կողմը:

Հանկարծ շունը որ դուրս չեկավ, աղվեսը, պո՜ւկ, փախավ, ո՜նց փախավ:

– Կա՜ց, աղվե՜ս, մի՛ շտապիր, մենք էլ ենք գալիս, այդպես ընկեր չի լինի, - ծառի վրայից ծիծաղելով ձայն տվեց աքաղաղը:

Վազգեն Տալյան

ԱՇՈՒՆ

Վա՜յ, գժվել են տերևները,
Պար են գալիս փողոցում.
Շփոթել են վարն ու վերը,
Ո՛չ մայթ գիտեն, ո՛չ անցում:

Մեկ խշշալով լցվում են բակ,
Մեկ էլ հանկարծ փախչում դուրս,
Մեկ քչփչում պատերի տակ,
Մեկ պառկում են սուսուփուս...

Փոքրիկ Մարոն դուրս է եկել,
Նայում նրանց, զարմանում.
– Այս ի՞նչ պար է, այս ի՞նչ երգ է,
Այս ինչե՞ր եք դուք անում:

Եկե՜ք մեր տուն. անձրև կգա,
Ձեզ կթրջի, ջուր կանի...
– Քամուն կասենք, մեզ թև կտա,
Ամպից էլ վեր կտանի:

Է՜հ, չի լսում քամին խենթուկ,
Հա՛ սուլում է, թռչկոտում,
Խաղ է անում ամպի հետ թուխ,
Կաթիլները պոկոտում...

Վա՜յ, գժվել են տերևները,
Պար են գալիս, ծիծաղում,
Իսկ գայրացած մութ ամպերը
Բարակ անձրև են մաղում:

ԱՇՈՒՆ

Խոսք՝ Հովհաննես Թումանյանի
Երաժշտ.՝ Ռոմանոս Մելիքյանի

Դեղնած դաշտերին
Իջել է աշուն,
Անտառը կրկին
Ներկել է նախշուն:

Պաղ-պաղ մեգի հետ
Փչում է քամին,
Քշում է, տանում
Տերևը դեղին:

Տխուր հանդերից
Ամենքը տրտում
Քաշվում են կամաց
Իրենց տունն ու բույն:

ԻՄ ՊԱՊԻԿԻ՛ ՀԱՅԱՍՏԱՆ (էջ 60-61)

Խոսք՝ Յուրի Սահակյանի
Երաժշտ.՝ Գեղունի Չթչյանի

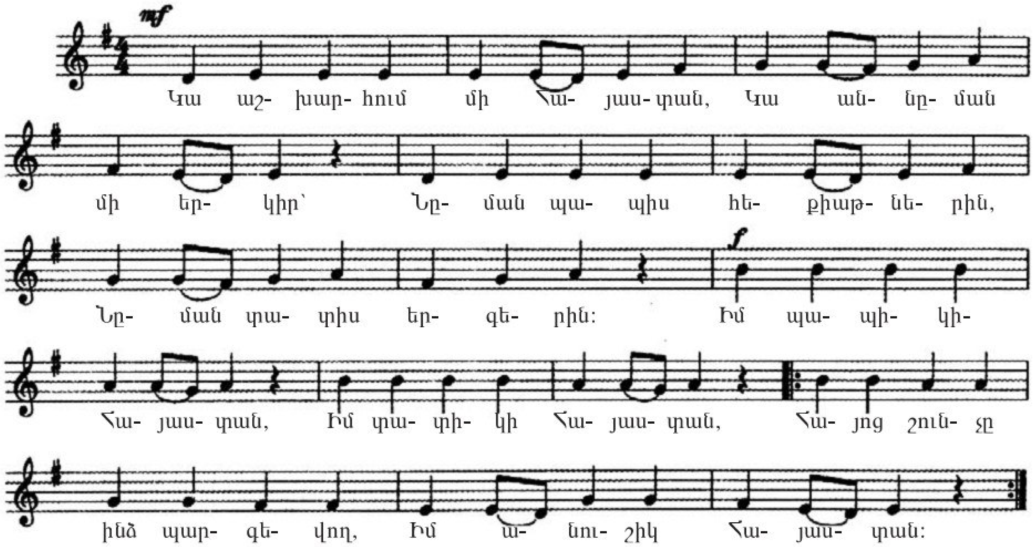

Կա աշխարհում մի Հայաստան,
Կա աննման մի երկիր՝
Նման պապիս հեքիաթներին,
Նման փափիս երգերին:

Կրկներգ.-
Իմ պապիկի՛ Հայաստան,
Իմ փափիկի՛ Հայաստան,
Հայոց շունչը ինձ պարգևող,
Իմ անուշի՛կ Հայաստան:

Ծաղիկները ամենալավ
Միայն այստեղ են աճում,
Աղբյուրները ամենապաղ
Այստեղ են զիլ կարկաչում:

Կրկներգ.-

Արևը ջերմ՝ մայրիկի պես,
Գուրգուրում է թուփ ու ծառ,
Որ ամպերը մոտ չգան մեզ,
Որ հնչեն երգ ու ծիծաղ:

Կրկներգ.-

Դերենիկ Դեմիրճյան

ՊՈՒՅՊՈՒՅ ՄՈՒԿԻԿԸ (էջ 50-51)

Մի երկիր կա՝ Հնդստան,
Մի մուկիկ կար՝ ճստճստան,
Հնդստանի անտառում՝
Կոկոս ծառի ծակուռում:

Ապրում էր նա իր համար
Բարիքներում անհամար
Ու մի օր լավ, մի օր վատ՝
Ուներ ապրուստ քիչ թե շատ:

Օրը մի ճանճ, մի միջատ,
Մի ծեղ, արմատ, ցորնի հատ
Ուտում էր ու քեֆ անում,
Խաղում, ապրում իր բնում:

Իր անունը Պույպույ էր,
Ազգանունը՝ Ճստունի,
Լացը՝ վայ-վայ, վույ-վույ էր,
Երգը՝ փարայ-նայ-նի-նի:

Էսպես մուկիկն ապրում էր՝
Վազվզելով վար ու վեր,
Ու մի օր էլ ծանր ու մեծ
Իրեն-իրեն միտք արեց.

«Տունս՝ կոկոս ծառի տակ,
Բերան չունե՞մ, թե՞ ճաշակ.
Ճանճ կերել եմ, ծեղ կերել,
Տեսնեմ կոկոսի համն էլ»:

Այս ասելն էր, մեկ էլ՝ դո՛մփ,
Ծառից կոկոսն ինչպես բոմբ
Ընկավ նրա առաջին:-
Կոկո՛ս, կաղին չէ չնչին:

Կաղնի տեսակ, սեխի չափ,
Միջուկն անո՛ւշ, յուղալի,
Բայց կեղևն է միայն հաստ.
Ահա՛ ինչն է ցավալի...

Վրա ընկավ մուկիկը,
Բացեց իր սուր ճանկիկը,
Կծե՛ց, կծե՛ց, կծոտե՛ց,
Բան դուրս չեկավ, չհաջողվեց:

Ու կոկոսի չորս կողմը
Ման է գալիս Պույպույը:

Կեղևն հաստ է, ո՞նց անի,
Ու սկսեց վայ-վույը.

«Ախր ի՞նչ է, ի՞նչ կլնի՝
Տեսնեմ դրա համն էլի:
Մի քիչ կոկոս, մի քիչ ջուր,
Գոնե մի՛ կում, մի՛ պտճուր»:

Դու մի ասի՝ ընկնելուց
Ծակ էր բացվել կոկոսում.
Էդ որ տեսավ, հիմի էլ
Ծակից մտնել էր ուզում:

Բայց տեսե՛ք՝ ի՞նչ պատահեց.
Ծակն էր պստիկ, ինքը՝ մեծ.
Ծակիցը ներս չի մտնում,
Սովից էլ ուշքն է գնում:

Լաց է լինում մուկիկը...
Ո՞նց լաց չլնի մուկիկը...
Սիրտն ուրիշ բան չի ուզում,
Նայում է ու նվազում:

Էսպես լացեց սուգ արեց,
Էնքա՛ն լացեց սուգ արեց,
Հետն էլ սովից լղարեց:

Որ լղարեց, բարակեց,
Մեկ էլ, ըհը՛, ճանճի պես
Ծակից մտավ, գնաց ներս:

Էս ի՞նչ էր, տո՛, ո՞նց եղավ,
Էս ծակից ո՞նց ներս մտավ,
Ո՞նց, ա՛յ, նայի՛ր, էս մուկը,
Էս կոկոսն ու միջուկը:

Դե քե՛ֆ արա, օխա՛յ, օխա՛յ,
Դե պա՛ր արի, փարա՛յ, նանա՛,
Դե միջուկը կե՛ր ու կրծի՛ր,
Կե՛ր միջուկը, հյութը խմի՛ր:

Հա՛մ ուտում է, հա՛մ էլ պարում,
Հա՛մ պարում է, հա՛մ էլ երգում.
«Ինքս՝ Պույպույ, պարս՝ փույփույ,
Էլ ի՞նչ վայ-վա՛յ, էլ ի՞նչ վույ-վո՛ւյ»:

Էսպես թռչում, ծափ էր տալիս,
Պար էր գալիս, ռանգի, յայլի,

Գոռում էր՝ ջա՜ն, փարայ-նի-նի,
Ա՜յ թե քեֆը ինչպե՜ս կլնի:

Էս որ էսպես կերավ, մաքրեց,
Առաջ փոքր էր, հիմա պոզեց,
Տոզեց, դարձավ խոշոր մի մուկ,
Ընկավ կողքին, քնեց խորունկ:

Մեկ օր անցավ, եկավ նոր օր,
Էհ, մուկիկը վեր կացավ, որ
Փուչ կոկոսի ծակից դուրս գա.
Ախր դուրսը գործ կա, պուն կա:

«Լավ էր, կերանք բավականին,
Հիմի գնանք մենք մեր բանին»:
Հեշտ էր ասել... Ապա փորձի՛ր,
Մի կոկոսի ծակից անցի՛ր:

Մոտեցավ, որ ծակից դուրս գա,
Պահո՜... Տեսավ ճամփա չկա.
Ինքը՝ խոշոր, ծակը՝ պուճուր...
Այդ է, մնաց, բայց մնա ո՛ւր...

Լաց է լինում մուկիկը:
Ո՞նց լաց չլնի մուկիկը:
Տոզել է կոկոսում,
Մնացել է նեղ փոսում:

«Ինչի՞ս էր պետք կոկոսը,
Լավ չէ՞ր իմ պուն, իմ փոսը.
Վայ, վայ, վայ, վա՜յ, վույ, վույ, վո՛ւյ,
Հիմի փե՛ղն է քեզ, Պույպո՛ւյ:

Ախր ի՞նչ բան ունեիր՝
Գայիր կոկոս ուտեիր.
Չոռ ուտեիր՝ լավ չէ՞ր, հը՞,
Ցավ ուտեիր՝ լավ չէ՞ր, հը՞...
Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ,- զահրումա՛ր,
Դե լա՛ց, մնա՛ քեզ համար:

Էսպես լացեց մուկիկը.
Էնքա՜ն լացեց մուկիկը,
Հետն էլ սովից լղարեց:-

Որ լղարեց, բարակեց,
Մեկ էլ, ըհը՛, սուս ու փուս
Ծակից նորից ելավ դուրս:

Վա՜հ, էս ի՞նչ էր, էս ո՞նց եղավ,
Բա էս ծակից ո՞նց դուրս եկավ:
Ո՞նց... ա՛յ, նայի՛ր, էս են՝ մուկը.
Էն՝ կոկոսը, էն՝ միջուկը:

Տեսա՛ր լավ բան, կեցցե՛ս, Պույպո՛ւյ,
Տո էլ ի՞նչ «վայ», էլ ի՞նչ «վույ-վույ».
Տո քե՛ֆ արա, օխա՛յ, օխա՛յ,
Դե պա՛ր արի, փարայ-նի-նա՜...

Հա՛մ թռչում է, հա՛մ պարում է,
Հա՛մ երգում է, հա՛մ կանչում է,
Ջա՜ն, քե՛ֆ արա, փարայ-նի-նի՛,
Ա՜յ թե քեֆը ինչպե՛ս կլնի:

Սիլվա Կապուտիկյան

ՉՅՈՒՆԸ

- Մայրի՛կ, հապա դո՛ւրս նայիր՝
Ինչքան ձյո՛ւն է ցած գալիս,
Ինչքան սպիտակ ծաղիկնե՛ր,
Ծաղկի փոքրիկ թերթիկնե՛ր.
Գնամ բռնեմ ու բերեմ,
Մեր սենյակը զարդարեմ:
Վա՛յ, մայրի՛կ ջան, ի՞նչ անեմ,
Նրանց ինչպե՞ս ես բռնեմ.
Հենց որ ձեռքիս են դիպչում,
Իսկույն հալվում են, կորչում...

ՆՈՐ ՏԱՐՎԱ ԵՐԳ - ՊԱՐ

Խոսք՝ Լիպարիտ Սարգսյանի
Երաժշտ.՝ Արեգ Լուսինյանի

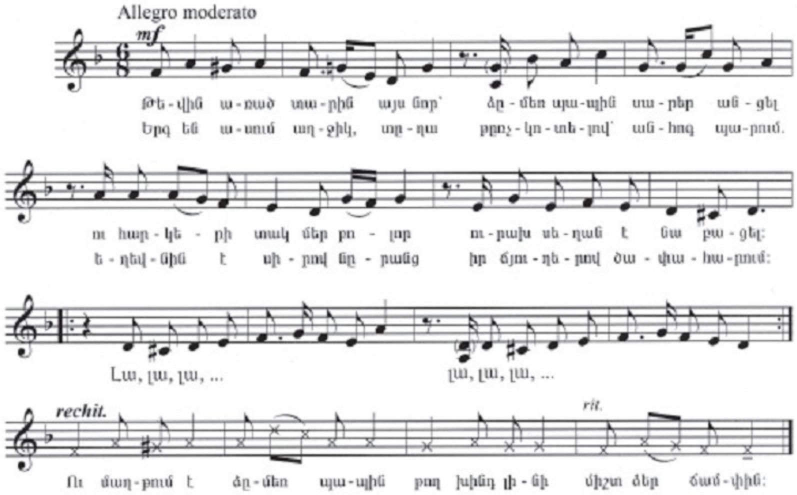

Թ-ևին առած փարին այս նոր՝
Ձմեռ Պապին սարեր անցել
Ու հարկերի փակ մեր բոլոր
Ուրախ սեղան է նա բացել:

Կրկներգ. - Լա՛, լա՛, լա՛, ...

Երգ են ասում աղջիկ, տղա,
Թ-ռչկոտելով անհոգ պարում,
Եղևնին է սիրով նրանց
Իր ճյուղերով ծափահարում:

Կրկներգ. - Լա՛, լա՛, լա՛, ...

Ռեչիտատիվ. - Ու մաղթում է Ձմեռ պապին.
Թող խինդ լինի միշտ ձեր ճամփին:

Սուրեն Մուրադյան

ՏՈՆԱԾԱՌ

Ժիր փոքրիկները դահլիճում պայծառ
Զարդարել են մի հսկա տոնածառ:

Բազմել են ծառին սիրամարգ, ջայլամ,
Սկյուռ, փայտփորիկ, հոպոպ ու այծյամ:

Կախվել են ծառից կապիկն ու լորը,
Աղվեսի կողքին՝ չաղլիկ աքլորը...

Շլիկն է բազմել՝ աչքը գազարին,
Աղավնին թառել ծառի կատարին:

Էլ ինչո՞ւ փխրի եղևնին սիրուն.
Այստեղ ուրախ է, քան ցուրտ անտառում:

ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴԻ ՀԵՔԻԱԹ

Շա՜տ-շա՜տ դարեր առաջ՝ձմեռային մի ցուրտ գիշեր, ծնվեց մանուկ Հիսուսը: Հրեշտակներն անմիջապես իմացան Հիսուսի ծնունդի մասին: Նրանք շտապեցին փոքրիկ մանուկի մոտ և երգեր երգեցին նրա համար: Հովիվները լսեցին հրեշտակների ձայնը և նրանցից իմացան Հիսուսի ծնունդը:

– Մեր ամենալավ ոչխարները կնվիրենք նրան, – ուրախ ասացին հովիվները:

Մոգերն էլ ճամփա ընկան՝ Հիսուսին տեսնելու համար: Հետևելով երկնքում փայլող աստղին՝ նրանք գտան Հիսուսին: Մոգերը թանկագին նվերներ տվեցին փոքրիկ մանուկին:

Մի փոքրիկ տղա նույնպես լսեց Հիսուսի մասին, և ինքն էլ եկավ, որ տեսնի նրան: Նկատելով, որ բոլորը նվերներ են տալիս Հիսուսին, տղան շատ փխրեց: «Ես ի՞նչ պիտի տամ փոքրիկ մանուկին, ես ոչինչ չունեմ նրան նվիրելու»,- մտածեց նա:

Երկնքի աստղերը որոշեցին օգնել փոքրիկ տղային: Հիսուսի ծնված տեղից ոչ հեռու մի փոքրիկ կանաչ եղևնի էր կանգնած: Աստղերը մեկ-մեկ ցած իջան ու կամացուկ նստեցին եղևնու ճյուղերի վրա: Եղևնին ադամանդի պես սկսեց փայլել ու շողալ լույսերի մեջ:

Տղան անչափ ուրախացավ: Նա վերցրեց ծառն ու տարավ մանուկ Հիսուսին՝ նվեր: Երբ Հիսուսն արթնացավ ու ծառը տեսավ, շատ ուրախացավ այդ սիրուն նվերի համար:

Այդ օրվանից եղևնին դարձավ տոնածառ և ուրախացրեց միլիոնավոր մանուկների:

Պատրաստիր Նոր տարվա բացիկ՝ ներդիրից կտրելով եղևնու նկարը և այն զարդարելով տրված նկար-խաղալիքներով

Սիլվա Կապուտիկյան

ԾԻՏԻԿՆ ՈՒ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Ձյուն-ձմեռ է, ցուրտ ձմեռ է.
Շա՜տ են սոված ծիտիկները:

Ու մի ծիտիկ մոտիկ եկավ,
Պատշգամբում փշուր գտավ:

– Վա՜յ, խե՜ղճ ծիտիկ, ի՜նչ սոված ես.
Ա՜ռ այս գաթան, բոլորը քեզ:

Ծիտիկն ուրախ ծի՜վ-ծի՜վ արեց,
Գաթան իսկույն կտցահարեց:

Հետո գնաց, հասավ ծառին,
Գնաց՝ բերի ընկերներին.

Չէ՞ որ դրսում ցուրտ ձմեռ է,
Շա՜տ են սոված ընկերները:

ՉԱՐԻ ՎԵՐՋԸ (էջ 70-71)

Լինում է մի սար,
Էն սարում մի ծառ,
Ծառում մի փչակ,
Փչակում մի բուն,
Բնում երեք ձագ,
Ու վրեն Կկուն:
– Կո՛կու, կո՛կու, իմ կուկունն՛ր,
Ե՛րբ պիտի դուք առնեք թևեր,
Թռչե՛ք, գնաք,
Ուրախանաք...
Երգում էր մարիկ Կկուն,
Մին էլ, ըհը՛, Աղվեսն եկավ:
– Էս սարը իմն է,
Էս ծառը իմն է,
Ծառում փչակ կա,
Փչակում՝ մի բուն,
Էս ո՞վ է եկել
Տիրացել թաքուն:
Ախ դու Կկու, հիմա՛ր Կկու,
Քանի՞ փոքրիկ ձագ ունես դու:
– Երեք հատ ձագ, աղա Աղվես:
– Երեք հատ ձագ ցույց կտամ քեզ:
Ու չե՛ս ասել, դու, անամոթ,
Մինը ծառա դրկես ինձ մոտ:
Չգի շուտով մի հատը ցած,
Թե չէ՝ կացինս հրեն սրած,
Գնամ բերեմ,
Ծառը կտրեմ...
– Վա՛յ, չկտրես,
Աստված սիրես,
Էս մինն առա
Տար քեզ ծառա,
Միայն թե էդպես
Մի ջնջիլ մեզ
Բնով-տեղով,
Ամբողջ ցեղով...
Խնդրեց մարիկ Կկուն ու ձագերից մինը ձգեց ներքև: Աղվեսը՝ հա՛փ, առավ գնաց:
– Վայ-վա՛յ, դու-դո՛ւ,
Իմ լավ կուկու.
Ո՞ր սև սարում,
Ո՞ր անտառում,
Ո՞ր թփի տակ
Կորար մենակ...
Վայ-վա՛յ, դու-դո՛ւ,
Իմ խեղճ կուկու...
Լաց էր լինում մարիկ Կկուն, մին էլ, ըհը՛, Աղվեսը եփ եկավ:
– Էս սարը իմն է,
Էս ծառը իմն է,
Ծառում փչակ կա,
Փչակում՝ մի բուն,
Էս ո՞վ է եկել
Տիրացել թաքուն:
Ախ դու Կկու, հիմա՛ր Կկու,
Քանի՞ փոքրիկ ձագ ունես դու:
– Երկու հատ ձագ, աղա Աղվես:
– Երկու հատ ձագ ցույց կտամ քեզ:
Ա՛խ, չարամիտ դու ավազակ,
Ի՛նչ խաբար է, երկո՛ւ հատ ձագ.
Ի՛նչ, ուզում էս էսպեղ զոռով
Լցնես ամբողջ կկուներո՞վ...
Չգի շուտով մի հատը ցած,
Թե չէ՝ կացինս հրեն սրած,
Գնամ բերեմ,
Ծառը կտրեմ...
– Վա՛յ, չկտրես,
Աստված սիրես,
Էս էլ առ տար,
Ու թող դադար՝
Վերջինը գեթ
Մնա ինձ հետ...
Աղաչեց մարիկ Կկուն ու երկրորդ ձագն էլ ձգեց ներքև:Աղվեսը՝ հա՛փ, էս էլ առավ ու գնաց:
- Վայ-վա՛յ, վույ-վո՛ւյ,
Ընչի՞ համար
Եկա ես սար,
Բուն շինեցի,
Ձագ հանեցի...
Աղվեսն եկավ,

Տարավ, կերավ,
Երկու, երկու,
Կուկու... կուկու...
Լաց էր լինում մարիկ Կկուն:

Էս միջոցին՝ ղա՜, ղա՜, ղա՜, Ագռավն անց էր կենում էն կողմերով: Լսեց Կկվի լացի ձայնը:

– Էդպես փխուր ու զարհուրիկ
Ի՞նչ ես լալիս, Կկու քուրիկ:
– Ինչպես չլամ, ա՜ սանամեր.
Աղվեսն եկավ էն սրփամեռ,
Գլխիս էսպես փորձանք բերավ,
Ձագուկներս տարավ, կերավ:
– Վո՛ւյ իմ աչքին, անխելք Կկու,
Ինչպես իզուր խաբվել ես դու
Սուտ խոսքերին չար Աղվեսի:
Ո՞նց թե սարը իմն է՝ կասի:
Ո՞վ է տվել էն լրբին սար.
Սարն ամենքիս է հավասար...
Ո՞վ կթողնի վեր կենա նա
Ամբողջ սարին գա տիրանա,
Անունը տա սրած կացնի,
Սրան-նրան սուտ վախեցնի
Ու մինն էսօր, մյուսը երեկ
Ձագեր տանի, ուտի մեկ-մեկ...
Սև գրողի էն տարածին
Ո՞վ է տվել սրած կացին:
Մին էլ որ գա ու սպառնա,
Մի՛ վախենա, քշի գնա:

Էսպես ասավ Ագռավն ու թռավ գնաց: Ահա կրկին Աղվեսն եկավ:

– Էս սարը իմն է,
Էս ծառը իմն է...

Հազիվ էր ասել, Կկուն բնից գլուխը հանեց.

– Սուտ ես ասում, դու խաբեբա,
Անխիղճ գազան, անկուշտ, ագահ,
Ո՞վ է տվել էստեղ քեզ սար,
Սարն ամենքիս է հավասար:
Ի՞նչ ես եկել սուտ տեր դարձել,
Ես էլ հիմար՝ ճիշտ եմ կարծել,
Ձագուկներս տվել եմ քեզ...
Կորի՛, գնա, դու չար Աղվես,
Հերիք ինչքան սուտ ես ասել,
Հիմի գիտեմ, չեմ վախում էլ.
Կացին չունես ծառը կտրես:
– Ո՞վ ասավ քեզ:
– Ագռավն ասավ:
– Ագռա՞վը, լավ:

Ու Ագռավի վրա բարկացած՝ Աղվեսը պոչը քաշեց, հեռացավ: Գնաց մի դաշտում սուտմեռուկի տվավ, վեր ընկավ, իբրև թե սատկել է: Ագռավն էլ կարծեց՝ իրավ սատկել է, թռավ եկավ վրեն իջավ, որ աչքերը հանի: Աղվեսը՝ հա՜փ, հանկարծ բռնեց:

– Ղա՜-ղա՜-ղա՜-ղա՜,
Աղվե՛ս աղա...
– Ա՛յ դու կռավան չարալեզու,
Ո՞նց թե Կկվին ասել ես դու,
Թե ես կացին չունեմ սրած...
Կացին չունե՛մ... դե հիմի կա՛ց...
– Վա՛յ, քեզ մեղա,
Աղվես աղա,
Ես եմ ասել, չեմ ուրանում,
Ինձ քրքրի, ինձ կեր հում-հում,
Տո՛ւր, ինչ պատիժ սիրտդ կուզի,
Բայց մի վերջին խոսքս լսի:
Ես էն սարում՝ հենց դեմուդեմ,
Էնպես մի թանկ պահուստ ունեմ,
Որ չես գտնի դու քո օրում
Ոչ մի թառում կամ անտառում:
Ընչի՞ համար էն ահագին
Գանձը կորչի հողի տակին:
Արի գնանք, հանեմ տամ քեզ,
Էնքան ուտե՛ս, էնքան ուտե՛ս...
Թե չլինի, ու սուտ դուրս գամ,
Ես հո էստեղ միշտ կամ ու կամ...

– Գնա՛նք, – ասավ Աղվեսը: – Թե կլինի, շատ լավ, թե չի լինի, էլի քեզ կուտեմ:

Գնացին:

Վերևից թռչելիս Ագռավը նկատել էր, որ մի թփում պառկած էր գյուղացու շունը: Աղվեսին տարավ, տարավ, դուրս բերավ ուղիղ էն թփի վրա:

– Ա՛յ, – ասեց, – էս թփումն է իմ պահուստը:

Աղվեսն ագահ վրա ընկավ թփին.
շունը վեր թռավ, կոկորդից բռնեց ու
դրեց փակին: Աղվեսը խեղդվելով
սկսավ խռխռալ.

– Ա՜խ, ե՜ս... ա՜խ, ե՜ս...
Զգույշ Աղվես,
Փորձանքի մեջ
Ընկնեմ էսպե՜ս...

Ա՜խ, անիրա՜վ
Դու սև Ագռավ...
– Ինչքան էլ որ լինես զգույշ,
Չարի համար թե վաղ, թե ուշ
Էդ է պահված, Աղվես աղա,
Ղա՛, ղա՛, ղա՛, ղա՛...
Պատասխանեց Ագռավն ու թռավ:

Ժիրայր Ավետիսյան

ԳԱՅԱՆԵԻ ԴԱՍԸ (էջ 96)

Ա-ն արևն է պայծառ շողում,

Բ-ն բադիկն է ջրում լողում,

Գ-ն գառնուկն է՝ բրդե շորով,

Դ-ն դդումը՝ ուռած փորով,

Ե-ն էլ եզն է՝ ճանճը պոզին,

Զ-ն զանգակն է նրա վզին,

Է-ն էլ էշն է, բեռ է կրում,

Ը-ն ընկույզն է կողովներում,

Թ-ն թիթեռն է օդում պարում,
թևիկները թափահարում,

Ժ-ն՝ ժամացույց, որ չուշանաս,
ժամանակին դպրոց գնաս,

Ի-ն իլիկն է Լուսիկ տատի,
ինչքան ասես կպտտվի,

Լ-ն էլ՝ լուսին՝ լեռան ուսին,

Խ-ն խաղողն է քա՛ղցր-քա՛ղցր,

Ծ-ն ծիրանն է՝ ծառին բարձր,

Կ-ն կեռասն է՝ ճյուղի վրա,

Հ-ն հաղարջը՝ թփի վրա,

Ձ-ն էլ ձուկն է, լողում է, պե՜ս, պոչը թեքած՝

Ղ-ն ղեկի պես,

Ճ-ն ճնճղուկն է՝ փորը դեղին,
ճոճվում է նա ճկուն ճյուղին,

Մ-ն մողեսն է սողում արագ,
մեջքը՝ կանաչ, պոչը՝ բարակ,

Յ-ն էլ յոդն է, լցնես վերքին
յոթ ժամ անվերջ կմրմռքի,

Ն-ն նավակն է փոքրիկ լճում,
նավակի մեջ՝ երկու մրջյուն,

Շ-ն էլ շունն է՝ շղթան վզին,

Ո-ն՝ որսորդն է գնում որսի,

Չ-ն չամիչն է,

Պ-ն՝ պնդուկը.
պապն է լցրել մեծ սնդուկը,

Ջ-ն՝ ջրաղաց՝ ջրվեժի մոտ,
ջուրն է զցել ճիչ ու որոտ,

Ռ-ն ռանդան է՝ տաշում, հարթում,

Ս-ն վարպետի սղոցն է սուր,

Վ-ն՝ վարպետն է դուռ պատրաստում,

Տ-ն էլ տունն է, որ չունի դուռ,

Ր-ն րոպեն է.

Ց-ն՝ ա՜յ, ծաղկի ցողիկն է ջինջ,

Ու-ն ուլիկն է, ուտում է ուռ,

Փ-ն էլ փիղն է՝ կնճիթը ծուռ,

Ք-ն էլ քարն է՝ դրված պատին

Օ-ն՝ օդանավ ամպերի մեջ,

Ֆ-ն էլ՝ ֆուտբոլ...
և ... դասին վերջ:

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

1. Ձայնավորները տրված են կարմիր գույնով:
2. Բաղաձայնները տրված են կապույտ գույնով:
3. Ե, ո, և տառերը տրված են կանաչ գույնով:
4. Ե-ի, ո-ի, և-ի գծապատկերները տրված են այսպես՝ :
5. Գաղտնավանկի ը-ն գծապատկերներում տրված է նրբագծված վանդակով՝ :
6. Կետադրական նշանները ներկայացված են քառակուսու մեջ՝ :
7. նշանը պետք է լրացվի համապատասխանաբար՝ վանկով, բառով, բառակապակցությամբ կամ նախադասությամբ:
8. Հանելուկների պայմանական նշանն է՝ :
9. Շուտասելուկների պայմանական նշանն է՝ :
10. Ասացվածքների պայմանական նշանն է՝ :
11. Առաջադրանքների պայմանական նշանն է՝ :
12. Լրացուցիչ կամ շերտավոր ուսուցման համար նախատեսված էջ-դասերը նշված են * -ով: Դրանց ուսուցումը թողնվում է ուսուցչուհու հայեցողությանը:

ԽԱՂԵՐԻ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ
(ուսուցչին)

էջ

10. Խմբավորի՛ր նկար-բառերը. ուտելիք ցույց տվող նկար-բառերի գծապատկերները ներկի՛ր դեղին, իսկ սպասք ցույց տվող նկար-բառերի գծապատկերները՝ կանաչ:
11. ա) Ո՞ր նկար-բառերը միրգ չեն ցույց տալիս:
բ) Կորագծով նշի՛ր միավանկ բառերը:
12. ա) Ինչե՞րը կտեղավորես պայուսակիդ մեջ:
բ) Կորագծով նշի՛ր՝ քանի՞ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:
13. ա) Խմբավորի՛ր՝ ո՞ր առարկաներն են պատկանում Արային, որո՞նք՝ Անիին:
բ) Կարմիրով կորագծի՛ր միավանկ բառերը, կանաչով՝ երկվանկ բառերը:
14-15. ա) Փորձի՛ր մեկ բառով ասել, թե ինչե՞ր են պատկերված երկու խումբ նկարներում (կենդանի-թռչուն):
բ) Կորագծերով նշի՛ր, թե քանի՛ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:
16. Գծով միացրո՛ւ այն նկար-բառերը, որոնք բանջարեղեն չեն:

17. Որոշի՛ր, թե քանի՛ հնչյուն կա յուրաքանչյուր վանկում. կարող ես դու էլ նշել օրինակի պես:

18. Գունավորի՛ր նկարները:

19. ա) Գտի՛ր երկու նկարների տարբերությունները և պատմի՛ր:

բ) Կորագծով նշի՛ր, թե քանի՛ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:

20. Նկար-բառերը ճի՛շտ տեղադրիր գծապատկերներում (տե՛ս նաև էջ 24):

21. Միավանկ նկար-բառերը միացրո՛ւ միավանկ բառի գծապատկերին, իսկ երկվանկ նկար-բառերը՝երկվանկ բառի գծապատկերին:

23. ա) Խմբավորի՛ր՝որո՞նք են ընտանի, որո՞նք՝վայրի:

բ) Դո՛ւք էլ ներդիրից կտրեցեք նկարները և խաղացե՛ք դասարանում:

25. Կազմի՛ր նկարների ճիշտ զույգեր:

26. ա) Ո՞ր փոխադրամիջոցին կհանդիպես փողոցում:

բ) Ձայնավորների վանդակներում կարմիր կե՛տ դիր:

28. ա) Ուշադիր դիտի՛ր և գտի՛ր նկարում տեղ գտած սխալները:

բ) Ներդիրից կտրի՛ր նկարները և ուղղի՛ր սխալները:

29. Պատմի՛ր. յուրաքանչյուր նկար-պատմությունից առանձնացրո՛ւ մեկ նախադասություն և վերլուծի՛ր օրինակի պես:

30-31. Որոշի՛ր նկարների հաջորդականությունը և պատմի՛ր: Փորձի՛ր յուրաքանչյուր նկար-պատմությունից առանձնացնել «ամենակարևոր» նախադասությունը:

35. Վանդակում գրի՛ր բաց թողնված ձայնավորները:

39. 1) Կազմի՛ր բառեր՝վանդակները լրացնելով տրված տառերով և գրի՛ր:

2) Կարդա՛ տրված և տառերի տեղափոխությամբ ստացված բառերը (տե՛ս նաև էջ 41):

3) Տրված տառերով կազմի՛ր մեկ բառ:

4) Կարդա՛ անունները և այդ բառերը գծերով ճիշտ միացրու երեխաներին:

43. 1) Օգտվելով տրված վանկից և նկարներից՝ կազմի՛ր բառեր. հարցական նշանների փոխարեն տեղադրի՛ր նոր վանկեր:

2) Միացրո՛ւ բառ-պատկերները:

3) Տրված տառերով կազմի՛ր բառեր(կարելի է կազմել եռահնչյուն և քառահնչյուն չորս բառ):

45. Տրված նկար-բառերը գտի՛ր վանդակներում, որտեղ գծիկը կրկնվող տառի նշանն է, իսկ կետը՝ նոր տառի նշանը:

47. 1) Թվերի և գունավոր գծերի օգնությամբ գտի՛ր բառը:

2) Լրացրո՛ւ վանդակները տառերով և ստացի՛ր բառեր (տե՛ս նաև էջ 93, 97):

49. Տրված բառերով և նկար-բառերով կազմի՛ր ճիշտ զույգեր:

55. Ներդիրից կտրի՛ր և փակցրո՛ւ խաղալիքները. կարդա՛, թե ի՛նչ բառեր են թաքնված խաղալիքների տակ:

56. Օգտվելով էջի բառերից և նկար-բառերից՝ ասա՛ օ-ով սկսվող երկվանկ, եռավանկ և քառավանկ բառեր:

57. Գտի՛ր փուչիկների վրա գրված բառերը. ներդիրից կտրի՛ր ճիշտ տառը (**օ** կամ **ո**) և փակցրո՛ւ հարցական նշանի փոխարեն:

61. Միացրո՛ւ վանկերը և կարդա՛ բառերը:

63. Նկար-բառերը կարդա՛ սյունակներով և զույգերով:

69. ա) Օգտվելով նկարներից՝ լրացրո՛ւ խաչբառը (տե՛ս նաև էջ 80, 90, 93):

բ) Ճի՛շտ միացրու վանկերը և կարդա՛ ստացված բառերը:

71. Կարդա՛ ասացվածքը:

83. Առաջին վանդակում տրված նկար-բառերի համար նույն շարքում գտի՛ր նույնահանգ բառը:

86. 1. Խմբավորի՛ր նույնահանգ նկար-բառերը:

2. Ճի՛շտ տեղադրիր բառերի կապակցությունները:

87. Կարդա՛ բառերը և նկարների հետ կազմի՛ր ճիշտ զույգեր:

93. Որոշի՛ր, թե ո՛ր նկար-բառն է ավելորդ, և լրացրո՛ւ խաչբառը:

97. Ասա՛ ո-ով սկսվող բառեր, որոնք կազմված լինեն 2, 3, 4, 5 հնչյուններից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ 2
ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ 32
Ա հնչյուն-տառի ուսուցում 32
Ու հնչյուն-տառի ուսուցում 33
Ի հնչյուն-տառի ուսուցում 34
Ա Ու Ի հնչյուն-տառերի ամրապնդում 35
Մ հնչյուն-տառի ուսուցում 36
Ր հնչյուն-տառի ուսուցում 37
Տ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 38-39
Ն հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 40-41
Կ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 42-43
Պ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 44-45
Մ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 46-47
Ծ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 48-49
Լ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 50-51
Նկար-պատմություն. **Պույպույ մուկիկը.** *Ըստ Դ. Դեմիրճյանի* 52-53
Է (ե) հնչյուն-տառերի ուսուցում: Ամրապնդում 54-55
Օ (ո) հնչյուն-տառերի ուսուցում: Ամրապնդում 56-57
Ը հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 58-59
Դ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 60-61
Յ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում 62-63
Ջ հնչյուն-տառի ուսուցում 64
Վ հնչյուն-տառի ուսուցում 65
Ռ հնչյուն-տառի ուսուցում 66
Ղ հնչյուն-տառի ուսուցում 67
Խ հնչյուն-տառի ուսուցում 68
Ղ - Խ հնչյուն-տառերի ամրապնդում 69
Ց հնչյուն-տառի ուսուցում 70
Ժ հնչյուն-տառի ուսուցում 71
Նկար-պատմություն. **Չարի վերջը.** *Ըստ Հովհ. Թումանյանի* 72-73

Ե տառի ուսուցում: Ամրապնդում 74-75
Ո տառի ուսուցում: Ամրապնդում 76-77
Բ հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Պստլիկ Բալերը.*** *Ըստ Ս. Թանգարանյանի* 78
Փ հնչյուն-տառի ուսուցում 79
Բ-Պ-Փ հնչյուն տառերի ամրապնդում 80
Գ հնչյուն-տառի ուսուցում 81
Ք հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Գիրքը.*** *Ս.Մուրադյան* 82
Գ-Կ-Ք հնչյուն-տառերի ամրապնդում 83
Դ հնչյուն-տառի ուսուցում 84
Թ հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Թութակը.*** *Է.Միլիտոնյան* 85
Դ-Տ-Թ հնչյուն-տառերի ամրապնդում 86
Ջ հնչյուն-տառի ուսուցում 87
Ճ հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Անճոռնի ճուտիկը***. *Ըստ Հ.Ք.Անդերսենի* 88
Չ հնչյուն-տառի ուսուցում 89
Ջ-Ճ-Չ հնչյուն-տառերի ամրապնդում 90
Ձ հնչյուն-տառի ուսուցում 91
Ծ հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Ծիածան.*** *Աթ.Խնկոյան* 92
Ձ-Ծ-Ց հնչյուն-տառերի ամրապնդում 93
և հավելյալ տառանշանի ուսուցում և ամրապնդում. ***Զատիկ.*** *Գ. Եղիկյան* 94-95
Ֆ հնչյուն-տառի ուսուցում. ***Շունն ու հավը.*** *Ըստ Ե.Պետրոսյանի* 96
ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ 98

ՀԵՏԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

Հայերենի առաջին ուսուցիչը 99
Հայոց լեզու. *Ըստ Ռ.Ղարիբյանի* 100
Ողջույն ուսուցչին. *Ն.Միքայելյան* 101
Փոքրիկ Մեսրոպը. *Վ. Հովսեփյան* 102
Երբ որ տանն են. *Պ.Խաչատրյան* 103
«Այբբենարանը». *Ա. Տեր-Գրիգորյան* 104
Հրաժեշտ «Այբբենարանին». *Ս. Կապուտիկյան* 105
Հավելված 106
Պայմանական նշաններ 119
Խաղերի առաջադրանքներ 119

Ա. Ն. Քյուրքչյան, Լ. Ա. Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Նկարիչ՝
Սուսաննա Այվազյան

Չափսը՝ 60x84 1/16
Ծավալը՝ 8 մամուլ: Տպաքանակը՝ 13 372:
Տպագրված է «ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ» ՍՊԸ տպարանում:

EDIT PRINT
43 Malyan str., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Դ. Մալյան 43
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

տ
ե
ր

ս
ե
ր

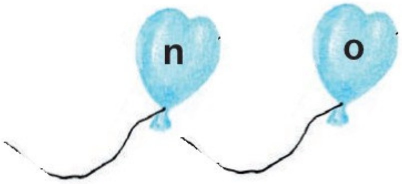
ո
օ